

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 22.5.2024
COM(2024) 206 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας: κοινή δράση για την υγεία όλων

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας: κοινή δράση για την υγεία όλων

1. Εισαγωγή

Πριν από περίπου μια πενταετία, η Επιτροπή von der Leyen ξεκίνησε τη θητεία της με φιλόδοξα σχέδια για τη δράση της ΕΕ στον τομέα της υγείας. Δεσμεύτηκε να στηρίξει τα κράτη μέλη ως προς τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας και της βιωσιμότητας των συστημάτων υγείας τους¹, να αντιμετωπίσει σημαντικές κοινωνικές προκλήσεις όπως η πρόληψη και η θεραπεία του καρκίνου, να διασφαλίσει τον βιώσιμο εφοδιασμό της Ευρώπης με οικονομικώς προσιτά φάρμακα και να μεγιστοποιήσει το δυναμικό της ψηφιακής υγείας. Οι πρωτοβουλίες αυτές έμελλαν να αποτελέσουν τους βασικούς πυλώνες του οράματος που σήμερα είναι γνωστό ως «Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας».

Σε λιγότερο από έναν μήνα από την ανάληψη των καθηκόντων της, εκδηλώθηκε η πανδημία COVID-19, η οποία προκάλεσε εκατομμύρια θανάτους και πρωτοφανείς ζημιές σε επίπεδο υγείας και σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Η πανδημία κατέλαβε τον πλανήτη εξαπίνης, αποκάλυψε στρατηγικές εξαρτήσεις και έφερε στο φως κενά όσον αφορά την ετοιμότητα. Μετά τις αρχικές προκλήσεις, η ΕΕ ανταποκρίθηκε με συγκεκριμένες και αποφασιστικές δράσεις, καταδεικνύοντας τη δύναμη της αλληλεγγύης για την αντιμετώπιση μιας πρωτοφανούς απειλής κατά της υγείας, αποκαθιστώντας την οικονομική και την κοινωνική ζωή και αναδεικνύοντας την ανάγκη για περισσότερο διαρθρωτικές λύσεις με μεγαλύτερη εμβέλεια.

Η στρατηγική της ΕΕ για τα εμβόλια², η οποία παρουσιάστηκε τον Ιούνιο του 2020, αποτέλεσε ευρωπαϊκή επιτυχία, καθώς βοήθησε την ΕΕ να διαθέσει εμβόλια τα οποία έσωσαν τη ζωή σε τουλάχιστον 1,4 εκατομμύρια ανθρώπους στην Ευρώπη³. Η εντατικοποίηση της βιομηχανίας πραγματοποιήθηκε με πρωτοφανή ταχύτητα, από την ανάπτυξη, την αξιολόγηση, την έγκριση, την παραγωγή έως και τη διάθεση, με αποτέλεσμα τα εμβόλια να καταστούν διαθέσιμα ταυτόχρονα σε όλους τους πολίτες, και υπό τους ίδιους όρους, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους στην ΕΕ. Εξασφαλίστηκαν 4,6 δισεκατομμύρια δόσεις για τους Ευρωπαίους και για τις χώρες εταίρους. Κατά τη διάρκεια της πλέον οξείας φάσης της πανδημίας, πάνω από το 80 % του ενήλικου πληθυσμού της ΕΕ εμβολιάστηκαν κατά της νόσου COVID-19, τουλάχιστον σε επίπεδο αρχικού εμβολιασμού, σε μια ιστορική, πανευρωπαϊκή προσπάθεια για την προστασία των πολιτών μας. Στη συνέχεια, η δημιουργία του Ψηφιακού Πιστοποιητικού COVID της ΕΕ συνέβαλε στο εκ νέου άνοιγμα των κοινωνιών της Ευρώπης, στην αποκατάσταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, και έδωσε τη δυνατότητα στους ανθρώπους να αρχίσουν και πάλι να ταξιδεύουν με ασφάλεια —ωθώντας την ΕΕ πιο κοντά στην κανονικότητα.

Η ευρωπαϊκή συνεργασία και αλληλεγγύη επεκτάθηκαν πολύ πέρα από τα σύνορά μας, καθώς η ΕΕ

¹ [mission-letter-stella-kyriakides_el.pdf \(europa.eu\)](#)

² [Στρατηγική της ΕΕ για τα εμβόλια \(europa.eu\)](#).

³ https://www.who.int/europe/news/item/16-01-2024-covid-19-vaccinations-have-saved-more-than-1.4-million-lives-in-the-who-european-region--a-new-study-finds_

και τα κράτη μέλη έγιναν ο μεγαλύτερος προμηθευτής εμβολίων σε παγκόσμιο επίπεδο, όταν η διαθεσιμότητα των εμβολίων αποτελούσε ζήτημα ύψιστης ανάγκης. Περισσότερες από 530 εκατομμύρια δόσεις αποτέλεσαν αντικείμενο δωρεάς σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος. Η Ένωση διασφάλισε επίσης την παράδοση περισσότερων από 190 εκατομμυρίων ειδών ιατρικού εξοπλισμού και μέσων ατομικής προστασίας, όπως μάσκες ή γάντια, στις χώρες εταίρους. Τα αποτελέσματα αυτά δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν χωρίς τη στενή συνεργασία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των κρατών μελών, της Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, των οργανισμών της Ένωσης και διεθνών φορέων. Ο κύριος ρόλος που διαδραματίζει η ΕΕ στη διεθνή σκηνή έδωσε τη δυνατότητα σε όλους τους πληθυσμούς να έχουν πρόσβαση στον εμβολιασμό, συμπεριλαμβανομένων των πλέον ευάλωτων πληθυσμών, που διαμένουν σε ευαίσθητα περιβάλλοντα ή περιβάλλοντα που πλήττονται από ανθρωπιστικές κρίσεις ή συγκρούσεις. Το Ψηφιακό Πιστοποιητικό COVID της ΕΕ, αφενός, αποτέλεσε το παγκόσμιο πρότυπο για την κινητικότητα σε διεθνές επίπεδο, αφετέρου, ενίσχυσε το εκ νέου άνοιγμα της οικονομικής δραστηριότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η αποφασιστικότητα που επέδειξε η Ευρώπη και η συντονισμένη της προσέγγιση κατέστησαν δυνατή την όσο το δυνατόν ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διαχείριση της πανδημίας COVID-19. Εντούτοις, η τραυματική αυτή εμπειρία οδήγησε σε σκληρά αλλά σημαντικά διδάγματα. Αποκάλυψε τις αδυναμίες των ευρωπαϊκών συστημάτων υγείας και ανέδειξε την ανάγκη υιοθέτησης μιας πιο ισχυρής προσέγγισης «Μία υγεία», με βάση την άρρηκτη σύνδεση μεταξύ της υγείας των ανθρώπων, των ζώων και των φυτών, αφενός, και του περιβάλλοντος, αφετέρου. Ενίσχυσε επίσης τη σύνδεση μεταξύ του τομέα της υγείας και της οικονομικής ανθεκτικότητας και της ανοικτής στρατηγικής αυτονομίας της Ένωσης. Επιπλέον, τόνισε την ανάγκη ενίσχυσης του ηγετικού ρόλου της ΕΕ στην παγκόσμια υγεία, καθώς αναγνωρίστηκε η σημασία της υγείας ως γεωπολιτικού παράγοντα.

Το σημαντικότερο πιθανώς είναι ότι η πανδημία ανέδειξε την εξέχουσα θέση που καταλαμβάνει η δημόσια υγεία στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας και έδειξε τους πολύ συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους η Ένωση μπορεί να συμπληρώσει τις εθνικές πολιτικές και να προσθέσει αξία σε αυτές ώστε να βελτιώσει την καθημερινή ζωή και την ευημερία των πολιτών. Η προσέγγιση αυτή ικανοποιεί τις σαφείς προσδοκίες των πολιτών όσον αφορά την προστασία και την προαγωγή της

υγείας τους. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες έρευνες κοινής γνώμης του Ευρωβαρόμετρου^{4, 5}, η υγεία κατατάσσεται στις βασικές προτεραιότητες των Ευρωπαίων πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας δημιουργήθηκε για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες τους.

Οι επενδύσεις στην υγεία αποδίδουν πάντα. Η πανδημία έδειξε ότι η δημόσια υγεία αποτελεί προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία των κοινωνιών και των οικονομιών. Το κύριο κόστος μιας υγειονομικής κρίσης είναι ανθρώπινες ζωές, μπορεί όμως επίσης να διαταράξει την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των αγαθών —την οποία η ΕΕ έχει αναλάβει τη δέσμευση να προστατεύει— να ανακόψει την οικονομική ανάπτυξη και να κλονίσει βασικές κοινωνικές λειτουργίες, από την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες υγείας έως τη λειτουργία των δημοκρατιών μας.

Η τελευταία πενταετία σημαδεύτηκε όχι μόνον από την πανδημία COVID-19, αλλά και από σοβαρές γεωπολιτικές προκλήσεις, ιδίως τον αδικαιολόγητο επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, την κρίση στη Μέση Ανατολή και τις αυξανόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και του ψηφιακού μετασχηματισμού, γεγονότα τα οποία στο σύνολό τους είχαν και εξακολουθούν να έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην υγεία των πολιτών της ΕΕ και πέραν αυτής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας αποτελεί την απάντησή μας σε αυτό το ταχύτατα εξελισσόμενο παγκόσμιο τοπίο. Βασίζεται στις αρχές ότι η ισότητα στην πρόσβαση αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και ότι η πολιτική για την υγεία δεν είναι δυνατόν πλέον να περιορίζεται στα προ πανδημίας επίπεδα —η ανάληψη κοινής δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει καθοριστική σημασία για την κοινωνική ευημερία της Ευρώπης, τη στρατηγική μας αυτονομία και τη γεωπολιτική μας σταθερότητα.

Σύμφωνα με αυτήν τη νέα προσέγγιση, τα κράτη μέλη προετοιμάζονται, προλαμβάνουν και προστατεύουν τους πολίτες τους ενεργώντας από κοινού, όταν είναι αναγκαία η ανάληψη κοινής ευρωπαϊκής δράσης. Η εν λόγω προσέγγιση στηρίζεται σε ένα σύνολο βασικών πυλώνων:

- ένα νέο πλαίσιο για τις υγειονομικές κρίσεις: με αποτελεσματικούς κανόνες για την αντιμετώπιση των απειλών κατά της υγείας και μια νέα Αρχή Ετοιμότητας και Αντιμετώπισης Καταστάσεων Έκτακτης Υγειονομικής Ανάγκης, που παρέχει τη δυνατότητα στην ΕΕ και στα κράτη μέλη να προετοιμάζονται καλύτερα και να αντιμετωπίζουν από κοινού τις αναδυόμενες κρίσεις·
- ασφάλεια του ιατρικού εφοδιασμού: με οικονομικά προσιτές, προσβάσιμες και καινοτόμες θεραπείες και φάρμακα για όλους·
- σύγχρονες και καινοτόμες πολιτικές για την υγεία: για την καλύτερη προστασία της υγείας των πολιτών μας και για την αξιοποίηση του δυναμικού των νέων τεχνολογιών.

Εξαιρετικά σημαντικό είναι το γεγονός ότι η προσέγγιση έλαβε στήριξη από το πρόγραμμα «Η ΕΕ για την υγεία», το πλέον φιλόδοξο πρόγραμμα που έχει υλοποιήσει ποτέ η ΕΕ για τη χρηματοδότηση του τομέα της υγείας.

⁴ [EP Autumn 2021 Survey: Defending Democracy | Empowering Citizens \(Έρευνα του ΕΚ για το φθινόπωρο του 2021: Προάσπιση της δημοκρατίας | Ενδυνάμωση των πολιτών\) — Φεβρουάριος 2022 — έρευνα του Ευρωβαρόμετρου \(europa.eu\).](#)

⁵ [Public opinion in the EU in time of coronavirus crisis 2 \(Η κοινή γνώμη στην ΕΕ την περίοδο της κρίσης λόγω του κορονοϊού\) \(europa.eu\).](#)

Κάθε δράση που αναλαμβάνεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας σχεδιάζεται και υλοποιείται με σκοπό την αύξηση της ασφάλειας και τη βελτίωση της υγείας των πολιτών. Και μέσω αυτών των δράσεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λάβει πρωτοποριακά μέτρα για την προστασία και την προαγωγή της υγείας, καθώς και για την ενίσχυση των συστημάτων υγείας σε ολόκληρη την Ευρώπη.

2. Ενίσχυση της υγειονομικής ασφάλειας για τους πολίτες της ΕΕ

2.1 Αντιμετώπιση σοβαρών διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας

Στον σύγχρονο, ολοένα πιο διασυνδεδεμένο κόσμο, που χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη κινητικότητα, οι πολίτες της ΕΕ προσδοκούν από τις κυβερνήσεις τους να τους προστατεύουν από τις απειλές κατά της υγείας, οι οποίες μπορούν εύκολα να εξαπλωθούν πέρα από τα εθνικά σύνορα. Η πείρα που αποκτήθηκε κατά την τελευταία πενταετία αναδεικνύει έντονα την ανάγκη της από κοινού και συντονισμένης αντιμετώπισης των υγειονομικών κρίσεων από τα κράτη μέλη.

Σε αυτήν την ανάγκη ανταποκρίνονται οι νέοι κανόνες της ΕΕ **σχετικά με σοβαρές διασυννοριακές απειλές κατά της υγείας**, οι οποίοι αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του πλαισίου της ΕΕ για την υγειονομική ασφάλεια. Οι εν λόγω ενισχυμένοι κανόνες, που τέθηκαν σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2022, παρέχουν στην ΕΕ τη δυνατότητα να προβλέπει σημαντικές απειλές κατά της υγείας, να προετοιμάζεται γι' αυτές και να τις αντιμετωπίζει —όχι μόνο τις λοιμώδεις νόσους αλλά και τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα ή τους κινδύνους από χημικά προϊόντα. Για παράδειγμα, η Επιτροπή, από κοινού με την επιτροπή υγειονομικής ασφάλειας, μπορεί πλέον να θεσπίζει άμεσα κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με μέτρα για την αντιμετώπιση αναδυόμενων απειλών ή για την κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της δημόσιας υγείας σε επίπεδο Ένωσης, η οποία πυροδοτεί τον αυξημένο συντονισμό και ενεργοποιεί τη χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης για ιατρικά αντίμετρα. Η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους συναφείς οργανισμούς της Ένωσης, καταρτίζει επίσης ένα ολοκληρωμένο σχέδιο πρόληψης, ετοιμότητας και αντίδρασης της Ένωσης.

Σήμερα, η ΕΕ είναι περισσότερο σε θέση να βοηθήσει τα κράτη μέλη και τις χώρες εταίρους να προετοιμαστούν για κλυδωνισμούς στον τομέα της υγείας και να αντιδράσουν όταν εκδηλώνεται μια κρίση. Μια ενισχυμένη επιτροπή υγειονομικής ασφάλειας της ΕΕ διασφαλίζει την καλύτερη συνεργασία και τον συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών. Η επιτροπή υγειονομικής ασφάλειας διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο όσον αφορά τον συντονισμό από την Επιτροπή της απόκρισης της ΕΕ στην πανδημία COVID-19, καθώς και στο πλαίσιο της επιδημικής έξαρσης της ευλογιάς των πιθήκων και του ιού Έμπολα το 2022. Σήμερα, συμβάλλει ενεργά στην αντιμετώπιση της γρίπης των πτηνών σε ζώα και ανθρώπους⁶, καθώς και άλλων δυνητικών απειλών. Σε περίπτωση που μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης υπερβαίνει την ικανότητα αντίδρασης μιας χώρας στην Ευρώπη ή και πέραν αυτής, η χώρα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει βοήθεια μέσω του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής επείγουσας ιατρικής στήριξης.

⁶ [Opinion of the Health Security Committee on zoonotic avian influenza \(Γνωμοδότηση της επιτροπής υγειονομικής ασφάλειας σχετικά με τη ζωονοσogόνο γρίπη των πτηνών\) — Ευρωπαϊκή Επιτροπή \(europa.eu\).](#)

Η επιτήρηση διαδραματίζει καίριο ρόλο όσον αφορά την προστασία της υγείας, και η ανταλλαγή δεδομένων έχει ως αποτέλεσμα η ΕΕ να έχει μεγαλύτερη δυνατότητα να παρακολουθεί τις τάσεις όσον αφορά τις μεταδοτικές νόσους, να ανιχνεύει τις επιδημικές εξάρσεις και να αξιολογεί την αποτελεσματικότητα των μέτρων για τη δημόσια υγεία. Η Επιτροπή βοηθά τα κράτη μέλη στην ενίσχυση των εθνικών συστημάτων επιτήρησης, συμπεριλαμβανομένης της επιτήρησης των λυμάτων, και συνδέει το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και αντίδρασης της ΕΕ με άλλα συστήματα προειδοποίησης της ΕΕ.

Η επιστήμη οδήγησε τον πλανήτη στην έξοδο από την πανδημία, και η επιστημονική συνεργασία αποτελεί επίσης την πιο σίγουρη οδό προς ένα ασφαλέστερο και υγιέστερο μέλλον. Τα προγράμματα-πλαίσια της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία, τα οποία συγκαταλέγονται στα μεγαλύτερα προγράμματα χρηματοδότησης για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία σε παγκόσμιο επίπεδο, έχουν υποστηρίξει έργα σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της μακροπρόθεσμης έρευνας σχετικά με το mRNA που συνέβαλε στην ανάπτυξη των εμβολίων κατά της COVID-19. Ανταποκρινόμενη στην πανδημία, η Επιτροπή δέσμευσε 1 δισ. EUR για την έρευνα σχετικά με τον κορονοϊό, η οποία περιλάμβανε τη διεξαγωγή κλινικών δοκιμών μεγάλης κλίμακας σε επίπεδο ΕΕ. Με χρηματοδοτική στήριξη ύψους 100 εκατ. EUR, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη στήριξη της ευρωπαϊκής εταιρείας BioNTech προκειμένου να αξιοποιήσει την τεχνολογία mRNA για την ανάπτυξη υποψήφιου εμβολίου κατά της COVID-19. Η Επιτροπή έχει συστήσει ένα δίκτυο κορυφαίων εργαστηρίων δημόσιας υγείας (έργο DURABLE) και τον Μάρτιο του 2024 όρισε τα πρώτα έξι⁷ εργαστήρια αναφοράς της ΕΕ για τη δημόσια υγεία, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτόν στην αύξηση των ικανοτήτων των εργαστηρίων σε ολόκληρη την ΕΕ και στην προώθηση ορθών πρακτικών. Επιπλέον, η ΕΕ και τα κράτη μέλη συμφώνησαν να εξορθολογίσουν και να αξιοποιήσουν τις ερευνητικές προσπάθειες μέσω μιας ευρωπαϊκής σύμπραξης για την ετοιμότητα απέναντι σε πανδημίες.

Η πανδημία COVID-19 υπογράμμισε τη ζωτική ανάγκη για ισχυρή παραγωγική ικανότητα και ανθεκτικές αλυσίδες εφοδιασμού, αποκαλύπτοντας σημαντικά τρωτά σημεία που επηρεάζουν την παγκόσμια υγεία και την οικονομική σταθερότητα. Ως απάντηση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκρότησε την ειδική ομάδα για την αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής των εμβολίων κατά της COVID-19⁸. Αυτή η ειδική ομάδα συνεργάστηκε στενά με τα ενδιαφερόμενα μέρη του κλάδου για τον μετριασμό των σημείων συμφόρησης στην παραγωγή εμβολίων, την αποτελεσματική χαρτογράφηση των αλυσίδων εφοδιασμού και τη διασφάλιση μακροπρόθεσμης παραγωγικής ικανότητας στην Ευρώπη, δρώντας έτσι καταλυτικά για τη θέσπιση περαιτέρω μέτρων για τα φάρμακα κρίσιμης σημασίας πέραν των εμβολίων κατά της COVID-19.

Η τελευταία πενταετία και η πείρα που αποκτήθηκε κατά τη διαχείριση της πανδημίας ανέδειξαν την κρίσιμη αξία των εν λόγω πρωτοβουλιών για την προστασία της υγείας των πολιτών, ιδίως των πιο εκτεθειμένων και ευάλωτων όπως τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με αναπηρία, και για την αντιμετώπιση μιας πρωτοφανούς υγειονομικής κρίσης.

2.2 Η δημιουργία της Αρχής Ετοιμότητας και Αντιμετώπισης Καταστάσεων

⁷ Μικροβιακή αντοχή των βακτηρίων· ιικά παθογόνα που μεταδίδονται μέσω διαβιβαστών· αναδυόμενα και ζωονοσογόνα ιικά παθογόνα και ιικά παθογόνα που μεταδίδονται μέσω τρωκτικών· υψηλού κινδύνου, αναδυόμενα και ζωονοσογόνα βακτηριακά παθογόνα· Legionella· και διφθερίτιδα και κοκκύτης.

Έκτακτης Υγειονομικής Ανάγκης (HERA)

Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε τη ζωτική σημασία των ιατρικών αντιμέτρων σε καταστάσεις έκτακτης υγειονομικής ανάγκης, συμπεριλαμβανομένων των διαγνωστικών μέσων, των εμβολίων, των φαρμακοθεραπευτικών μέσων και των μέσων ατομικής προστασίας. Κατέστησε επίσης εμφανές ότι η χρηματοδότηση από την ΕΕ και τα κράτη μέλη συνέβαλε αποφασιστικά ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση στις τεχνολογίες αγγελιαφόρου RNA (mRNA) για την παρασκευή εμβολίων κατά της COVID-19. Η στήριξη της ΕΕ ήταν κρίσιμη για την ανάπτυξη σωτήριων εμβολίων σε πρωτοφανή χρόνο.

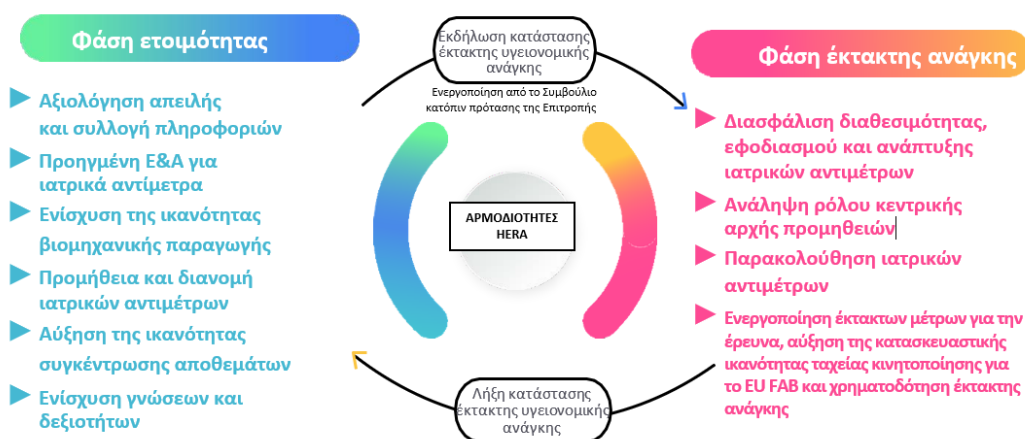
Το 2021 η Επιτροπή ίδρυσε την Αρχή Ετοιμότητας και Αντιμετώπισης Καταστάσεων Έκτακτης Υγειονομικής Ανάγκης (HERA). Ο σχεδιασμός της HERA πραγματοποιήθηκε σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, τη βιομηχανία και την κοινωνία των πολιτών προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη, η παρασκευή, η προμήθεια και η ισότιμη διανομή ιατρικών αντιμέτρων κρίσιμης σημασίας για την προστασία των Ευρωπαίων σε περίπτωση κατάστασης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της δημόσιας υγείας. Σε μια υγειονομική κρίση, η από κοινού διαδικασία σύναψης συμβάσεων μπορεί να αποτελέσει βασικό εργαλείο για την αξιοποίηση της αγοραστικής ισχύος των κρατών μελών και να εξασφαλίσει ότι παρέχονται τα ίδια προϊόντα σε όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους. Ενδεικτικά, η HERA προέβλεπε σε προμήθεια εμβολίων δύο εβδομάδες μετά τις πρώτες ενδείξεις της επιδημικής έξαρσης της ευλογιάς των πιθήκων στην ΕΕ το 2022⁹. Επίσης, η HERA διασφαλίζει την πρόσβαση σε πανδημικά και προπανδημικά εμβόλια για την προστασία των Ευρωπαίων από τη γρίπη των πτηνών.

Η HERA καθοδηγεί τις προσπάθειες σε επίπεδο βιομηχανίας, έρευνας και καινοτομίας για τη δημιουργία της επόμενης γενιάς εργαλείων με στόχο την αντιμετώπιση σοβαρών διασυνοριακών απειλών κατά της υγείας. Προκειμένου να διασφαλίζεται η μέγιστη ευελιξία, λειτουργεί με δύο τρόπους: ο πρώτος επικεντρώνεται στην ετοιμότητα και ο δεύτερος ενεργοποιείται αποκλειστικά σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Σε περίπτωση κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της δημόσιας υγείας, το Συμβούλιο μπορεί να ενεργοποιεί το πλαίσιο μέτρων έκτακτης ανάγκης της ΕΕ για τη διασφάλιση της προμήθειας ιατρικών αντιμέτρων αναγκαίων για την αντιμετώπιση κρίσεων¹⁰. Το Συμβούλιο Υγειονομικών Κρίσεων, παράλληλα με τις υπό εξέλιξη εργασίες του συμβουλίου της HERA, διασφαλίζει τον συντονισμό των δράσεων μεταξύ των κρατών μελών για θέματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη, την παραγωγή, την προμήθεια και τη διανομή ιατρικών αντιμέτρων σε περιόδους κρίσης και ετοιμότητας. Σε περίπτωση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στον τομέα της δημόσιας υγείας, το Συμβούλιο Υγειονομικών Κρίσεων και η επιτροπή υγειονομικής ασφάλειας συνεργάζονται στενά.

⁸ https://single-market-economy.ec.europa.eu/coronavirus-response/task-force-industrial-scale-covid-19-vaccines_en?prefLang=el

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_22_4363

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0577>

Για την ενίσχυση της ετοιμότητας στον τομέα της υγείας, η HERA έχει δρομολογήσει το παγκόσμιο σύστημα επιτήρησης των λυμάτων¹¹, το οποίο έχει τη δυνατότητα να μετατραπεί σε διεθνές σύστημα επαγρύπνησης για την έγκαιρη ανίχνευση και την παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο των επιδημικών απειλών και εξάρσεων. Μέσω της ανίχνευσης των απειλών και της αξιολόγησης του βέλτιστου τρόπου αντιμετώπισής τους με ιατρικά αντίμετρα, η HERA δημιουργεί ένα ευρύ χαρτοφυλάκιο πρωτοβουλιών που δίνει τη δυνατότητα στην ΕΕ να αντιμετωπίσει με ταχύτητα τη νόσο Χ¹². Η Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων δημιούργησαν επίσης την HERA Invest, μια συμπληρωματική ενίσχυση ύψους 100 εκατ. EUR στο πρόγραμμα InvestEU, με σκοπό τη στήριξη της έρευνας και της ανάπτυξης στις πλέον πιεστικές διασυννοριακές απειλές κατά της υγείας, με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Η ΕΕ για την υγεία».

Μέσω αυτών των δράσεων, η HERA διασφαλίζει ότι, σε περιόδους κρίσης, η ΕΕ διαθέτει την ικανότητα ταχείας ανάπτυξης και παραγωγής αντιμέτρων στην απαιτούμενη κλίμακα. Για την έγκαιρη παραγωγή αξιόπιστων δεδομένων είναι δυνατή η κινητοποίηση χρηματοδότησης για έρευνα έκτακτης ανάγκης, καθώς και η ενεργοποίηση των δικτύων κλινικών δοκιμών της ΕΕ. Σε περιόδους κρίσης, το EU FAB, ένα δίκτυο συνεχώς διαθέσιμων μονάδων παραγωγής στην ΕΕ, θα μπορεί να παράγει 325 εκατομμύρια δόσεις εμβολίων ετησίως. Επιπλέον, η Επιτροπή, με τη στήριξη επενδύσεων ύψους 1,65 δισ. EUR, έχει δημιουργήσει στρατηγικά αποθέματα ιατρικών αντιμέτρων και εργάζεται για την ανάπτυξη εξοπλισμού για την αντιμετώπιση χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών (ΧΒΡΠ) απειλών στο πλαίσιο του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης—rescEU, για να αυξηθεί η ετοιμότητα και να εξασφαλιστεί ένα δίκτυο ασφαλείας σε περίπτωση που τα αποθέματα των κρατών μελών δεν επαρκούν.

2.3 Ισχυρότερες εντολές για το ECDC και τον EMA

Η εντολή του **Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA)**, ενισχυμένη από την πείρα που αποκτήθηκε από την πανδημία, διευρύνθηκε με στόχο την προετοιμασία, την πρόληψη, τον

¹¹ [Launching GLOWACON: A global initiative for wastewater surveillance for public health \(Δρομολόγηση της πρωτοβουλίας «GLOWACON»: Μια παγκόσμια πρωτοβουλία για την επιτήρηση λυμάτων για τη δημόσια υγεία\) — Ευρωπαϊκή Επιτροπή \(europa.eu\).](#)

¹² Η νόσος Χ αντιπροσωπεύει τη γνώση ότι ένα παθογόνο το οποίο επί του παρόντος δεν είναι γνωστό ότι προκαλεί ανθρώπινη νόσο μπορεί να προκαλέσει σοβαρή διεθνή επιδημία. Η νόσος Χ περιλαμβάνεται στον κατάλογο παθογόνων οργανισμών προτεραιότητας του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) (ορισμός του ΠΟΥ).

συντονισμό και τη διαχείριση των επιπτώσεων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στον τομέα της δημόσιας υγείας, καθώς και σοβαρών συμβάντων που αφορούν φάρμακα και ιατροτεχνολογικά προϊόντα. Στο πλαίσιο της διευρυμένης εντολής του, ο EMA θα διευκολύνει επίσης τον συντονισμό της αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στον τομέα της δημόσιας υγείας σε επίπεδο ΕΕ με την παροχή επιστημονικών συμβουλών και την εξέταση των διαθέσιμων επιστημονικών δεδομένων για τα φάρμακα.

Το **Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων** (ECDC) έχει διαδραματίσει θεμελιώδη ρόλο στην αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19 από την ΕΕ. Σήμερα, έπειτα από αξιολόγηση της προόδου των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή των οικείων εθνικών σχεδίων πρόληψης, ετοιμότητας και αντίδρασης, καθώς και της σχέσης τους με το σχέδιο πρόληψης, ετοιμότητας και αντίδρασης της Ένωσης όπως προβλέπεται στον κανονισμό σχετικά με σοβαρές διασυνοριακές απειλές κατά της υγείας, το ECDC μπορεί να εκδίδει συστάσεις τόσο προς τα κράτη μέλη όσο και προς την Επιτροπή για τον καθορισμό μέτρων και οροσήμων. Ο οργανισμός ενισχύει τα ολοκληρωμένα συστήματα επιτήρησης και συντονίζει το νέο δίκτυο εργαστηρίων αναφοράς της ΕΕ. Το ECDC συστήνει ειδική ομάδα της ΕΕ για την υγεία που θα προβαίνει σε ταχείες παρεμβάσεις στον τομέα της υγείας σε περίπτωση μείζονος επιδημικής έξαρσης, συμπληρώνοντας τον μηχανισμό πολιτικής προστασίας της Ένωσης.

3. Βελτίωση της ασφάλειας, της διαθεσιμότητας και της πρόσβασης όσον αφορά φάρμακα, ιατροτεχνολογικά προϊόντα και ουσίες ανθρώπινης προέλευσης

3.1. Πρόσβαση για όλους σε ασφαλή, οικονομικά προσιτά και καινοτόμα φάρμακα

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι ασθενείς και τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης αντιμετωπίζουν καταστάσεις άνισης πρόσβασης σε φάρμακα, με ελλείψεις ή ακόμη και πλήρη απουσία φαρμάκων για ορισμένες νόσους. Η Επιτροπή, για να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις, παρουσίασε τον Νοέμβριο του 2020 μια νέα **φαρμακευτική στρατηγική για την Ευρώπη**¹³ και τον Απρίλιο του 2023 πρότεινε την πλέον σημαντική **μεταρρύθμιση της φαρμακευτικής νομοθεσίας της ΕΕ** τις τελευταίες δύο δεκαετίες.

¹³ https://health.ec.europa.eu/medicinal-products/pharmaceutical-strategy-europe_el

Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση περιλαμβάνει ένα εκ νέου σχεδιασμένο σύστημα κινήτρων ώστε να παροτρυνθούν οι εταιρείες να εργαστούν για την επίτευξη των στόχων δημόσιας υγείας, ιδίως όσον αφορά την πιο έγκαιρη και ισότιμη πρόσβαση σε φάρμακα και στα 27 κράτη μέλη και την αντιμετώπιση των μη ικανοποιούμενων ιατρικών αναγκών των ασθενών της ΕΕ, ιδίως των πλέον ευάλωτων όπως τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με αναπηρία. Αυτός είναι ο λόγος που η μεταρρύθμιση προτείνει διάφορα μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης, ιδίως στα μικρότερα κράτη μέλη, τα οποία συχνά παραμελούνται από τις εταιρείες, λόγω της μικρής, μη ελκυστικής εμπορικά αγοράς τους. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα εν λόγω πιο στοχευμένα κίνητρα και οι προτεινόμενες περαιτέρω απλουστεύσεις θα συμβάλουν ώστε η ευρωπαϊκή φαρμακευτική βιομηχανία να διατηρήσει την ηγετική θέση της στον τομέα της καινοτομίας και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Με την έγκριση της προτεινόμενης μεταρρύθμισης από τους συννομοθέτες, θα καταστεί δυνατή η ταχύτερη διάθεση φαρμάκων στους Ευρωπαίους ασθενείς, ιδίως όσους ζουν σε μικρότερες χώρες. Οι φορείς ανάπτυξης φαρμάκων θα λάβουν μεγαλύτερη επιστημονική και κανονιστική στήριξη από τον EMA, ενώ οι ΜΜΕ και οι μη κερδοσκοπικοί φορείς ανάπτυξης θα λάβουν περαιτέρω διευκολύνσεις. Οι εταιρείες θα επωφεληθούν από την επιτάχυνση και την απλούστευση των διαδικασιών αξιολόγησης και έγκρισης των φαρμάκων, ενώ η ψηφιοποίηση θα μειώσει τον διοικητικό φόρτο τους. Η χρήση ρυθμιστικών δοκιμαστηρίων θα στηρίξει την καινοτομία στις τεχνολογίες αιχμής, συμπεριλαμβανομένης της βιοτεχνολογίας της υγείας, και θα εξασφαλίσει την ανθεκτικότητα του νομοθετικού συστήματος στις μελλοντικές εξελίξεις, με παράλληλη διατήρηση των υψηλότερων προτύπων ποιότητας και ασφάλειας. Μέσω της διευκόλυνσης της ταχύτερης διάθεσης στην αγορά γενόσημων και βιοομοειδών φαρμάκων και της απλούστευσης των διαδικασιών για τη χορήγηση αδειών κυκλοφορίας, στόχος της μεταρρύθμισης είναι επίσης να παρέχει στους ασθενείς ταχύτερη πρόσβαση σε προϊόντα τα οποία θα είναι φθηνότερα μεν, υψηλής ποιότητας δε.

Συμπληρώνοντας τα εν λόγω νομοθετικά μέτρα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει έργα συνεργασίας¹⁴ για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με πολιτικές τιμολόγησης, πληρωμών και προμηθειών προκειμένου να βελτιώσει την οικονομική προσιτότητα και τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας των φαρμάκων, καθώς και τη βιωσιμότητα των συστημάτων υγείας. Επί του παρόντος, η Επιτροπή αξιολογεί τις προτάσεις διαφόρων κρατών μελών για τη διάθεση δημόσιας χρηματοδότησης με στόχο τη στήριξη ρηξικέλευθων καινοτομιών στον τομέα των φαρμάκων, μέσω ενός πρώτου σημαντικού έργου κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος στον τομέα της υγείας (Med4Cure). Σκοπός του εν λόγω έργου είναι η στήριξη της ανάπτυξης και της πρώτης βιομηχανικής αξιοποίησης καινοτόμων θεραπειών και νέων τεχνολογιών όπως οι πλατφόρμες mRNA, για την αντιμετώπιση της μικροβιακής αντοχής, των σπάνιων νόσων και του καρκίνου.

3.2. Διασφάλιση της διαθεσιμότητας φαρμάκων και ιατροτεχνολογικών προϊόντων κρίσιμης σημασίας

Ο κίνδυνος των ελλείψεων φαρμάκων αποτελεί μείζον υγειονομικό ζήτημα τόσο σε ενωσιακό όσο

¹⁴ Στο πλαίσιο της ομάδας των εθνικών αρμόδιων αρχών για την τιμολόγηση και την επιστροφή δαπανών και των υπόχρεων κάλυψης δαπανών της δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης (NCAPR).

και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας αντιμετωπίζει αυτήν την πρόκληση τόσο με κανονιστικά όσο και με βιομηχανικά μέτρα.

Στη φαρμακευτική μεταρρύθμιση περιλαμβάνονται μέτρα για την ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού με φάρμακα πλέον κρίσιμης σημασίας και ισχυροποιείται ο ρόλος που διαδραματίζει ο EMA στον συντονισμό των μέτρων μετριασμού των ελλείψεων. Τον Οκτώβριο του 2023¹⁵ η Επιτροπή πρότεινε περαιτέρω βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί η ανάληψη πιο συστημικής και συντονισμένης δράσης σχετικά με τις ελλείψεις φαρμάκων. Στο πλαίσιο αυτό, τον Δεκέμβριο του 2023 δημοσιεύτηκε μια πρώτη έκδοση του ενωσιακού καταλόγου φαρμάκων κρίσιμης σημασίας¹⁶, με περισσότερες από 200 δραστικές ουσίες ο συνεχής εφοδιασμός των οποίων αποτελεί προτεραιότητα. Επιπλέον, η πλατφόρμα στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP) θα έχει ως στόχο να αξιοποιήσει ενωσιακά κονδύλια ώστε να στηρίξει περαιτέρω την ανάπτυξη και την παρασκευή βιοτεχνολογιών και φαρμάκων κρίσιμης σημασίας.

Τον Απρίλιο του 2024 η Επιτροπή δρομολόγησε τη **συμμαχία για τα φάρμακα κρίσιμης σημασίας**¹⁷ ως πλατφόρμα συνεργασίας για την αντιμετώπιση της βιομηχανικής διάστασης των ελλείψεων. Η συμμαχία συγκεντρώνει δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς από το ευρωπαϊκό οικοσύστημα υγείας και βιομηχανίας προκειμένου να διατυπώσουν συστάσεις για την ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού και των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού για τα φάρμακα κρίσιμης σημασίας. Βάσει της αξιολόγησης τρωτότητας για τα φάρμακα κρίσιμης σημασίας, η συμμαχία θα διερευνήσει πιθανούς τρόπους για τον μετριασμό των διαρθρωτικών κινδύνων και την ενίσχυση του εφοδιασμού μέσω, αφενός, της προώθησης της διαφοροποίησης και, αφετέρου, του εκσυγχρονισμού και της τόνωσης της παραγωγικής ικανότητας σε επίπεδο ΕΕ ανάλογα με τις ανάγκες. Το έργο της συμμαχίας θα αξιοποιηθεί επίσης σε πιθανή μελλοντική νομοθετική πρωτοβουλία για μια «πράξη για τα φάρμακα κρίσιμης σημασίας» της ΕΕ.

Το 2017 με τον κανονισμό για τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα και τον κανονισμό για τα in vitro διαγνωστικά ιατροτεχνολογικά προϊόντα θεσπίστηκε νέο, αυστηρότερο νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για τη διασφάλιση της καλύτερης προστασίας της δημόσιας υγείας και της ασφάλειας των ασθενών, έπειτα από ανησυχίες που διατυπώθηκαν για την ασφάλεια ιδίως σε σχέση με τα εμφυτεύματα μαστού και ισχίου. Σύμφωνα με τους νέους κανόνες, η ευρωπαϊκή βάση δεδομένων για τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα (EUDAMED) θα αναπτυχθεί σταδιακά από το τέλος του 2025 και θα παρέχει μια εικόνα σε επίπεδο ΕΕ για τον κύκλο ζωής όλων των προϊόντων της αγοράς ιατροτεχνολογικών προϊόντων, κάτι που θα ενισχύσει τη διαφάνεια όλου του συστήματος και την ικανότητα των αρχών εποπτείας της αγοράς να παρακολουθούν επαρκώς την αγορά. Με τις νομοθετικές τροποποιήσεις των κανονισμών για τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα και τα in vitro διαγνωστικά ιατροτεχνολογικά προϊόντα που έλαβαν χώρα το 2023 και το 2024 παρατείνονται οι μεταβατικές περίοδοι και διασφαλίζεται η συνέχεια του εφοδιασμού με ιατροτεχνολογικά προϊόντα κρίσιμης σημασίας. Επιπλέον, η Επιτροπή έχει θέσει σε εφαρμογή μη νομοθετικά μέτρα για την υποστήριξη του εν λόγω τομέα και για τον μετριασμό των κινδύνων ελλείψεων. Αργότερα εντός του τρέχοντος έτους η Επιτροπή θα δρομολογήσει στοχευμένη αξιολόγηση της νομοθεσίας της ΕΕ

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_23_5190

¹⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_23_6377

¹⁷ https://health.ec.europa.eu/health-emergency-preparedness-and-response-hera/overview/critical-medicines-alliance_el

σχετικά με τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα, η οποία θα περιλαμβάνει μια διαρθρωτική εκτίμησης το αντίκτυπου στη διαθεσιμότητα ιατροτεχνολογικών προϊόντων, καθώς και στην καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα του συστήματος ιατροτεχνολογικών προϊόντων στην ΕΕ, ως πρώτο βήμα για τον προσδιορισμό βιώσιμων λύσεων για το μέλλον.

3.3. Καταπολέμηση της μικροβιακής αντοχής

Η μικροβιακή αντοχή αποτελεί μία από τις σοβαρότερες απειλές κατά της υγείας στην εποχή μας. Σήμερα περισσότερα από 35 000 άτομα ετησίως πεθαίνουν στην ΕΕ από ανθεκτικές στα φάρμακα λοιμώξεις και, εάν δεν ληφθούν αποφασιστικά μέτρα, ο αριθμός αυτός θα αυξηθεί μέσα σε διάστημα μίας γενεάς. Η μικροβιακή αντοχή έχει τεράστιο αντίκτυπο στην οικονομία και στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης, καθώς συνεπάγεται δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης και απώλεια παραγωγικότητας που εκτιμάται ότι ανέρχονται στα 1,5 δισ. EUR ετησίως.

Όπως αναγνωρίζεται στη στρατηγική προσέγγιση της ΕΕ σχετικά με τα φάρμακα στο περιβάλλον¹⁸, το περιβάλλον αποτελεί δεξαμενή μικροβιακής αντοχής που χρειάζεται περαιτέρω κατανόηση και δράση, καθώς αρκετά κατάλοιπα φαρμάκων (όπως αντιβιοτικών ή αντιμυκητιακών) μπορούν να εισέλθουν στο περιβάλλον κατά τη χρήση τους από ανθρώπους και ζώα. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, το 2023 η Επιτροπή πρότεινε τις πλέον φιλόδοξες μέχρι στιγμής δράσεις της ΕΕ κατά της μικροβιακής αντοχής, με σύσταση στην οποία καθορίζονται στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030 —συμπεριλαμβανομένης της μείωσης κατά 20 % της κατανάλωσης αντιβιοτικών από τον άνθρωπο στην ΕΕ έως το 2030— υποστηρίζοντας την ανάληψη ισχυρότερων παγκόσμιων δεσμεύσεων για τη μικροβιακή αντοχή.

Στην επανεξέταση της φαρμακευτικής νομοθεσίας περιλαμβάνεται η χορήγηση πρόσθετων και καινοτόμων κινήτρων στις φαρμακευτικές εταιρείες για την ανάπτυξη νέων αντιμικροβιακών.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και η Νορβηγία, η Ισλανδία και η Ουκρανία, λαμβάνουν στήριξη στο πλαίσιο μιας νέας κοινής δράσης προκειμένου να υλοποιήσουν τις συνιστώμενες δράσεις με χρηματοδότηση της ΕΕ ύψους 50 εκατ. EUR. Η Επιτροπή στηρίζει την έρευνα και την ανάπτυξη νέων αντιβιοτικών και εναλλακτικών θεραπειών για την καταπολέμηση της μικροβιακής αντοχής. Στο πλαίσιο αυτό, η μελλοντική ευρωπαϊκή σύμπραξη κατά της μικροβιακής αντοχής στο πλαίσιο της προσέγγισης «Μία υγεία» θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο¹⁹. Επίσης, βελτιώνει την πρόσβαση σε προσφάτως αναπτυχθέντα αντιμικροβιακά, μεταξύ άλλων μέσω μελλοντικών από κοινού διαδικασιών σύναψης συμβάσεων για αντιμικροβιακά, και δρομολογεί πιλοτικό έργο κινήτρων «έλξης», με τη μορφή εγγύησης εσόδων.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Επιτροπή ενώνει τις δυνάμεις της με τον ΠΟΥ για την επικαιροποίηση του καταλόγου βακτηριακών και μυκητιακών παθογόνων οργανισμών προτεραιότητας, τη διενέργεια αναλύσεων σχετικά με υπό ανάπτυξη αντιμικροβιακά και διαγνωστικά μέσα και τον προσδιορισμό των προφίλ των στοχευόμενων προϊόντων. Η συνεδρίαση υψηλού επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών για τη μικροβιακή αντοχή που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2024 αποτελεί μια σημαντική οδό για την επίτευξη απτών αποτελεσμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο.

¹⁸ eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0128

¹⁹ <https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon->

3.4. Ασφαλείς και ευρέως διαθέσιμες ουσίες ανθρώπινης προέλευσης

Για τη διασφάλιση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας για τους δότες ή τους λήπτες ουσιών όπως αίμα, ιστοί και κύτταρα, η Επιτροπή πρότεινε τον Ιούλιο του 2022 νέους κανόνες. Κατά τους προσεχείς μήνες θα εκδοθεί επίσημα νέος κανονισμός που επικαιροποιεί τους κανόνες σχετικά με την ασφάλεια και την ποιότητα των ουσιών ανθρώπινης προέλευσης (SoHO)²⁰ με στόχο να ενισχυθεί η προστασία όλων των ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπεία με μετάγγιση, μεταμόσχευση ή ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή. Ο κανονισμός βελτιώνει την πρόσβαση σε ασφαλείς και αποδεδειγμένες θεραπείες με SoHO και δημιουργεί περισσότερες δυνατότητες για τους ασθενείς σε ολόκληρη την Ευρώπη ώστε να έχουν πρόσβαση στην απαιτούμενη θεραπεία, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους. Ταυτόχρονα, οι νέοι κανόνες για τις SoHO θα ενισχύσουν την καινοτομία.

ΖΩΕΣ ΠΟΥ ΣΩΘΗΚΑΝ ΚΑΙ ΑΛΛΑΞΑΝ (ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑ ΕΤΟΣ)

4. Ανθεκτικά και προσβάσιμα συστήματα υγείας χωρίς αποκλεισμούς

4.1 Αύξηση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας

Τα ευρωπαϊκά συστήματα υγείας πρέπει να ενισχυθούν προκειμένου να αντιμετωπίσουν άμεσα τις τρέχουσες και τις μελλοντικές προκλήσεις, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η γήρανση του πληθυσμού, ο αυξανόμενος επιπολασμός μη μεταδοτικών νόσων, η κλιματική αλλαγή και ο αυξανόμενος κίνδυνος λοιμωδών νόσων. Τα ανθεκτικά συστήματα υγείας απαιτούν βιώσιμες επενδύσεις και ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας στηρίζει τις εθνικές προσπάθειες των κρατών μελών.

Για τον σκοπό αυτόν, η Επιτροπή πρότεινε τον Μάιο του 2020 το **πρόγραμμα «Η ΕΕ για την υγεία» (EU4Health)**, με προϋπολογισμό ύψους 4,7 δισ. EUR (ενδιάμεση αναθεώρηση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου) για την περίοδο χρηματοδότησης 2021-2027. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ποσό που έχει διατεθεί ποτέ σε επίπεδο ΕΕ για την πολιτική για την υγεία.

europe/european-partnerships-horizon-europe/health_el

²⁰ Τον Δεκέμβριο του 2023 επιτεύχθηκε [πολιτική συμφωνία](#).

Μέσω του προγράμματος «Η ΕΕ για την υγεία» χρηματοδοτούνται πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, τη στήριξη του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας και την ολοκλήρωση των εθνικών συστημάτων υγείας, οι οποίες θέτουν τις βάσεις για ανθεκτικά συστήματα με επίκεντρο τον ασθενή. Επίσης, έχει καταστεί δυνατή η ταχεία αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας, όπως η πανδημία COVID-19 και η επιδημική έκρηξη της ευλογιάς των πιθήκων το 2022. Το πρόγραμμα είναι σε θέση να στηρίξει δράσεις στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων για την υγεία και ενισχύει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση του καρκίνου και των σπάνιων νόσων. Σε συνέργεια με το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», το πρόγραμμα έχει ενισχύσει την έρευνα και την καινοτομία σε πολλές διαφορετικές πτυχές του τομέα της υγείας. Για παράδειγμα, το 2023 δρομολογήθηκε μια ευρωπαϊκή σύμπραξη για τον μετασχηματισμό των συστημάτων υγείας και περίθαλψης²¹.

Μέσω του **μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας** διατέθηκαν από τα κράτη μέλη 43 δισ. EUR²² για μέτρα που σχετίζονται με την υγειονομική περίθαλψη στο πλαίσιο των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Τα εν λόγω μέτρα αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των ελλείψεων στις υποδομές και σε εργατικό δυναμικό, των αναγκών ψηφιοποίησης και των ελλείψεων στην πρωτοβάθμια περίθαλψη, μεταξύ άλλων. Η Επιτροπή, μέσω του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, παρέχει στα κράτη μέλη κατευθύνσεις πολιτικής και συστάσεις που σχετίζονται με τον τομέα της υγείας. Τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, συμπεριλαμβανομένων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+, βοηθούν τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την ανθεκτικότητα, την προσβασιμότητα και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων υγείας τους. Μέσω των πρωτοβουλιών επενδύσεων για την αντιμετώπιση του κορονοϊού (CRII και CRII+) και της Συνδρομής στην Ανάκαμψη για τη Συνοχή και τις Περιοχές της Ευρώπης (REACT-EU), που εγκρίθηκαν το 2020, η ενωσιακή στήριξη για τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης στο πλαίσιο των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2014-2020 αυξήθηκε κατά 16,7 δισ. EUR, φτάνοντας συνολικά πάνω από 32 δισ. EUR. Την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 προβλέπεται να διατεθούν για την υγεία περίπου 12,6 δισ. EUR από τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής, εκ των οποίων περίπου 1,3 δισ. EUR προορίζονται για την ψηφιοποίηση της υγειονομικής περίθαλψης και την ηλεκτρονική υγεία.

Το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης συμπληρώνει αυτά τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ μέσα από την παροχή εμπειρογνωσίας στα κράτη μέλη, κατόπιν αιτήματός τους, για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ανθεκτικότητας, της προσβασιμότητας και της συμπεριληπτικότητας των συστημάτων υγείας τους.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της πανδημίας, το ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) στήριξε επίσης τα κράτη μέλη στη χρηματοδότηση μέτρων σχετικών με την υγειονομική περίθαλψη με ποσά έως και σχεδόν 5 δισ. EUR. Από αυτές τις δαπάνες, το 22 % αφορούσε μέτρα που ελήφθησαν στον χώρο εργασίας για την εγγύηση της ασφαλούς επιστροφής στην εργασία.

²¹ <https://www.thcspartnership.eu/>

²² Στοιχεία της 28ης Φεβρουαρίου 2024. Τα δεδομένα βασίζονται στη μεθοδολογία σήμανσης πυλώνων του πίνακα αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα και αντιστοιχούν στα μέτρα που κατανέμονται στον τομέα πολιτικής «Υγειονομική περίθαλψη: ανθεκτικότητα, βιωσιμότητα, επάρκεια, διαθεσιμότητα, προσβασιμότητα και ποιότητα, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης και των υποδομών».

Το ισχυρό εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας αποτελεί τον πυρήνα των ανθεκτικών συστημάτων υγείας. Ωστόσο, η ΕΕ αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή σημαντικές ελλείψεις επαγγελματιών του τομέα της υγείας, οι οποίες οφείλονται στην υψηλή εργασιακή καταπόνηση και στις ανεπαρκείς συνθήκες υγείας και ασφάλειας. Επιπλέον, το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας γηράσκει. Για να συμβάλει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων, η Επιτροπή ενέκρινε σχέδιο δράσης²³ με στοχευμένες δεσμεύσεις για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των επαγγελματιών του τομέα της υγείας.

Επιπλέον, λόγω του εξελισσόμενου τοπίου της υγειονομικής περίθαλψης, απαιτείται να δίνονται περισσότερες ευκαιρίες κατάρτισης και ανάπτυξης στο εργατικό δυναμικό του τομέα της υγείας προκειμένου να αξιοποιηθεί το δυναμικό της τεχνητής νοημοσύνης και των ψηφιακών εργαλείων και να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένες προκλήσεις, όπως η πολυτομεακή γηριατρική περίθαλψη και οι υγειονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η Επιτροπή παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη για τον σχεδιασμό του εργατικού δυναμικού του τομέα της υγείας²⁴, τη διατήρηση εργαζομένων στον τομέα της υγείας, καθώς και την αναβάθμιση δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού του τομέα της υγείας στην Ευρώπη²⁵. Βάσει του συμφώνου για τις δεξιότητες, η Επιτροπή δρομολόγησε σύμπραξη δεξιοτήτων για το οικοσύστημα της υγείας²⁶, καθώς και μεγάλης κλίμακας σύμπραξη δεξιοτήτων για τον ευρωπαϊκό κλάδο υγείας.

4.2 Πρόληψη μη μεταδοτικών νόσων

Οι μη μεταδοτικές νόσοι αποτελούν το 80 % του συνόλου των νόσων που πλήττουν τους πολίτες της ΕΕ. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι καρδιαγγειακές παθήσεις, ο καρκίνος, ο διαβήτης και οι νευρολογικές διαταραχές, συμπεριλαμβανομένων των προβλημάτων ψυχικής υγείας. Σήμερα, περισσότερο από το 90 % των θανάτων στην ΕΕ μπορεί να αποδοθεί στις εν λόγω νόσους. Τον Ιούνιο του 2022 η Επιτροπή παρουσίασε την **πρωτοβουλία «Υγιέστεροι μαζί — Μη μεταδοτικές νόσοι στην ΕΕ»**, η οποία δημιουργήθηκε με τη συνεργασία των ενδιαφερόμενων μερών και των κρατών μελών με σκοπό τη μείωση της επιβάρυνσης²⁷ από σοβαρές μη μεταδοτικές νόσους. Τα πέντε σκέλη της καλύπτουν τις καρδιαγγειακές παθήσεις, τον διαβήτη, τις χρόνιες παθήσεις του αναπνευστικού, την ψυχική υγεία και τις νευρολογικές διαταραχές, καθώς και οριζόντιους καθοριστικούς παράγοντες για την υγεία, συμπεριλαμβανομένων περιβαλλοντικών και εμπορικών παραγόντων κινδύνου καθώς και παραγόντων κινδύνου που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής. Η πρωτοβουλία εντοπίζει προτεραιότητες, βέλτιστες πρακτικές και τομείς στους οποίους απαιτείται ανάληψη δράσης.

Η περιβαλλοντική ρύπανση και η κλιματική αλλαγή λειτουργούν επιβαρυντικά για όλες τις μη μεταδοτικές νόσους. Μέσα από πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας²⁸,

²³ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=27472&langId=en>

²⁴ [The project – JA HEROES | Health Workforce Planning Project \(Το έργο — JA HEROES | Έργο για τον σχεδιασμό του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας\)](#)

²⁵ [BeWell – Blueprint alliance for a future health workforce strategy on digital and green skills \(Έργο BeWell — Σχέδιο στρατηγικής για συμμαχία σχετικά με μια μελλοντική στρατηγική για το εργατικό δυναμικό στον τομέα της υγείας όσον αφορά τις ψηφιακές και πράσινες δεξιότητες\) \(bewell-project.eu\).](#)

²⁶ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/health_el

²⁷ https://knowledge4policy.ec.europa.eu/health-promotion-knowledge-gateway/eu-burden-non-communicable-diseases-key-risk-factors_en

²⁸ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_el

και ιδίως στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για μηδενική ρύπανση²⁹, η Επιτροπή έχει λάβει περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση της ρύπανσης του αέρα, των υδάτων και του εδάφους. Παρά τις σημαντικές βελτιώσεις στην ποιότητα του αέρα τις τελευταίες δεκαετίες, η ατμοσφαιρική ρύπανση εξακολουθεί να αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο για την υγεία που σχετίζεται με το περιβάλλον, και συνδέεται με σημαντική θνησιμότητα (με περισσότερους από 250 000 πρόωρους θανάτους ετησίως στην ΕΕ κατ' εκτίμηση) και νοσηρότητα³⁰. Βάσει στόχου που έχει θέσει το σχέδιο δράσης για μηδενική ρύπανση, έως το 2030 η ΕΕ θα πρέπει να μειώσει κατά περισσότερο από 55 % τις επιπτώσεις στην υγεία (πρόωροι θάνατοι) της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (σε σύγκριση με το 2005).

Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για το Κλίμα και την Υγεία, που εγκαινιάστηκε το 2021 στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συγκεντρώνει αποδεικτικά στοιχεία και εμπειρογνωσία προκειμένου να κατευθύνει τη χάραξη πολιτικής σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην υγεία. Στην 28η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (COP28) τον Νοέμβριο του 2023, η Επιτροπή ενέκρινε για λογαριασμό των κρατών μελών της ΕΕ την πρώτη διακήρυξη για το κλίμα και την υγεία. Στη διακήρυξη περιγράφονται δράσεις ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση των συστημάτων υγείας, την προώθηση της έρευνας και την αλλαγή συμπεριφορών για τον μετριασμό των κινδύνων για την υγεία που σχετίζονται με το κλίμα.

4.3 Ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου

Το 2022 2,7 εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ διαγνώστηκαν με **καρκίνο**. Με την πάροδο του χρόνου, όλο και περισσότεροι πολίτες της ΕΕ θα πλήττονται άμεσα από τον καρκίνο και οι επιπτώσεις του θα είναι ιδιαίτερα δυσμενείς για τα ευρωπαϊκά συστήματα υγείας και τις οικονομίες, κάτι που τον καθιστά μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις της εποχής μας στον τομέα της υγείας. Η κατάσταση αυτή απαιτεί την ανάληψη επείγουσας, συγκεκριμένης και συλλογικής δράσης σε επίπεδο ΕΕ για την πρόληψη και τη θεραπεία του καρκίνου. Πρόκειται για ένα ολιστικό σχέδιο που φέρνει για πρώτη φορά σε επαφή επιστήμονες, ασθενείς και ερευνητές.

Τον Φεβρουάριο του 2021, κατά την πλέον οξεία φάση της πανδημίας, η Επιτροπή παρουσίασε το **ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου**, ενισχύοντας την πολιτική της δέσμευση να αναστρέψει την κατάσταση όσον αφορά τον καρκίνο. Η αποστολή της ΕΕ για τον καρκίνο³¹ δρομολογήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2021, παράγοντας ζωτικής σημασίας γνώσεις και στοιχεία που θα βοηθήσουν τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν αποτελεσματικές στρατηγικές για τον έλεγχο του καρκίνου. Με χρηματοδοτική στήριξη ύψους 4 δισ. EUR, το ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου έχει δρομολογήσει πρωτοφανή αριθμό έργων, δράσεων και πρωτοβουλιών, που καλύπτουν τους τέσσερις βασικούς πυλώνες του σχεδίου για την καταπολέμηση του καρκίνου, πάντα στο πλαίσιο μιας προσέγγισης που δίνει προτεραιότητα στον άνθρωπο: πρόληψη, έγκαιρη ανίχνευση, ισότιμη πρόσβαση στη θεραπεία και ποιότητα ζωής. Σε συνεργασία με όλους τους φορείς και με συνδυασμένες προσπάθειες σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο, το ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου συγκεντρώνει σημαντικούς

²⁹ https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_en?prefLang=el

³⁰ Βλ. για παράδειγμα <https://www.eea.europa.eu/publications/harm-to-human-health-from-air-pollution/>

³¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/eu-mission-cancer_en?prefLang=el

πόρους, συντονίζει δράσεις, μειώνει τον κατακερματισμό και τις ανισότητες μεταξύ των χωρών και παρέχει μια αποτελεσματικότερη και περισσότερη ισότιμη αντιμετώπιση του καρκίνου με επίκεντρο τον ασθενή.

Η πρόληψη είναι αποτελεσματικότερη από οποιαδήποτε θεραπεία. Εκτιμάται ότι περίπου το 40 % των περιστατικών καρκίνου στην ΕΕ είναι δυνατό να προληφθεί. Ένας από τους στόχους του σχεδίου για τον καρκίνο είναι η εξάλειψη του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας και άλλων καρκίνων που προκαλούνται από ιούς. Το 2024 η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τους **καρκίνους που προλαμβάνονται με εμβολιασμό** προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη της ΕΕ να αυξήσουν τη χρήση του εμβολιασμού κατά του ιού των ανθρώπινων θηλωμάτων (HPV) και του ιού της ηπατίτιδας Β (HBV).

Όσον αφορά την πρόληψη, η γνώση είναι δύναμη, και η Επιτροπή εργάζεται για την επικαιροποίηση και την επέκταση των τεκμηριωμένων συστάσεων του **ευρωπαϊκού κώδικα κατά του καρκίνου** και αναπτύσσει μια εφαρμογή για κινητές συσκευές σχετικά με την πρόληψη του καρκίνου, προκειμένου να κοινοποιεί σαφείς και προσβάσιμες πληροφορίες σχετικά με τους παράγοντες κινδύνου για τον καρκίνο.

Ο καπνός εξακολουθεί να αποτελεί την κύρια αιτία καρκίνων που είναι δυνατό να προληφθούν. Επίσης, η Επιτροπή έχει αναλάβει να εκπονήσει ολοκληρωμένη αξιολόγηση του συνολικού νομικού πλαισίου για τον έλεγχο του καπνού, προκειμένου να στηρίξει τα κράτη μέλη στην επίτευξη μιας γενιάς χωρίς καπνό. Επιπλέον, η Επιτροπή παραμένει αμετακίνητη στη δέσμευσή της για τη φιλοδοξία που τέθηκε στο σχέδιο για τον καρκίνο όσον αφορά τη μείωση της κατάχρησης οινόπνευματος, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί ζήτημα δημόσιας υγείας στην ΕΕ. Η έγκαιρη ανίχνευση βελτιώνει τις πιθανότητες θεραπείας του καρκίνου και σώζει ζωές. Το 2022, και για πρώτη φορά μετά από σχεδόν 20 χρόνια, η ΕΕ θέσπισε **σύγχρονες και επιστημονικά τεκμηριωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τον προσυμπτωματικό έλεγχο του καρκίνου**³² προκειμένου να βελτιωθεί η έγκαιρη ανίχνευση, οι οποίες καλύπτουν τύπους καρκίνου που από κοινού ευθύνονται για πάνω από το μισό του συνόλου των νέων κρουσμάτων που διαγιγνώσκονται ετησίως. Σκοπός είναι να διασφαλιστεί ότι από το 2025 θα προσφέρεται η δυνατότητα προσυμπτωματικού ελέγχου στο 90 % των ατόμων που θα πρέπει να υποβάλλονται σε αυτόν τον έλεγχο για τη διάγνωση των καρκίνων του μαστού, του τραχήλου της μήτρας και του παχέος εντέρου, καθώς και ότι θα επεκταθεί ο προσυμπτωματικός έλεγχος για καρκίνο στον πληθυσμό προκειμένου να συμπεριληφθούν και άλλα είδη, όπως ο καρκίνος του πνεύμονα και του προστάτη.

Η προστασία του εργατικού δυναμικού από τον καρκίνο είναι υψίστης σημασίας για την προώθηση της υγείας στην εργασία και τη διασφάλιση ενός βιώσιμου εργατικού δυναμικού. Η έκθεση σε καρκινογόνους παράγοντες στον χώρο εργασίας ενέχει σοβαρούς κινδύνους για την υγεία των εργαζομένων και μπορεί να οδηγήσει σε μακροχρόνιες επιπλοκές για την υγεία, μεταξύ των οποίων και διάφορες μορφές καρκίνου. Στην ΕΕ έχουν σημειωθεί σημαντικά βήματα προόδου στο θέμα αυτό, μέσω ολοκληρωμένης νομοθεσίας και μέτρων ασφάλειας στον χώρο εργασίας με στόχο την ελαχιστοποίηση της έκθεσης σε καρκινογόνους παράγοντες. Κατά τη διάρκεια αυτής της θητείας, στο πλαίσιο του σχεδίου της ΕΕ για τον καρκίνο, η ΕΕ συνέχισε να θέτει όρια για την επαγγελματική

³² [Σύσταση του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2022, σχετικά με την ενίσχυση της πρόληψης μέσω της έγκαιρης ανίχνευσης — EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

έκθεση σε καρκινογόνες ουσίες.

Για να βελτιωθεί η πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας περίθαλψη, έως το 2025 θα συσταθεί το πρώτο **δίκτυο ολοκληρωμένων κέντρων καρκίνου της ΕΕ** με στόχο να διασφαλιστεί ότι το 90 % του συνόλου των επιλέξιμων ασθενών θα έχει πρόσβαση στα κέντρα αυτά και, ως εκ τούτου, να περιοριστούν οι διακρίσεις όσον αφορά την παροχή περίθαλψης για τον καρκίνο. Το πρώτο **μητρώο ανισοτήτων της ΕΕ όσον αφορά τον καρκίνο** παρέχει ζωτικής σημασίας πληροφορίες σχετικά με τις τάσεις όσον αφορά τον καρκίνο και τις σχετικές υπηρεσίες, συμβάλλοντας στην καλύτερη κατανόηση των ανισοτήτων και στην αντιμετώπισή τους από τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής. Επιπλέον, στο πλαίσιο του σχεδίου ζητείται να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση της πρόσβασης στα φάρμακα και της κατάρτισης του εργατικού δυναμικού για τον καρκίνο. Στον τομέα της ποιότητας ζωής, το **δίκτυο νεαρών επιζώντων από καρκίνο**, το οποίο δημιουργήθηκε τον Φεβρουάριο του 2022, παρέχει βοήθεια σε νεαρούς ασθενείς μέσω της υποστήριξης από άλλους ασθενείς, ενώ, στο πλαίσιο της αποστολής της ΕΕ για τον καρκίνο, εγκαινιάστηκε διάλογος με νεαρούς επιζώντες από καρκίνο, που οδήγησε σε συμπληρωματικές δυνατότητες χρηματοδότησης στο πλαίσιο των προγραμμάτων «Η ΕΕ για την υγεία» και «Ορίζων Ευρώπη». Η ποιότητα της ζωής των ανθρώπων που έχουν πληγεί από τον καρκίνο αποτελεί προτεραιότητα του σχεδίου και συνεχίζονται οι εργασίες για την εξάλειψη των διακρίσεων όσον αφορά την πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.

Μέσω του καθορισμού κατευθυντήριων γραμμών για την πρόληψη, τον προσυμπτωματικό έλεγχο, τη διάγνωση, τη θεραπεία και την περίθαλψη μετά τον καρκίνο, το σχέδιο για τον καρκίνο παρέχει τη δυνατότητα περίθαλψης υψηλού επιπέδου σε όλα τα κράτη μέλη και αποτρέπει την εμφάνιση ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση σε ποιοτική θεραπεία, γεφυρώνοντας έτσι τα χάσματα και δίνοντας ελπίδα σε όλους τους καρκινοπαθείς και τις οικογένειές τους. Το σχέδιο δείχνει πόσο αποτελεσματικός μπορεί να είναι ο συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά τη βελτίωση της υγείας και της ευημερίας των πολιτών της ΕΕ.

4.4 Αντιμετώπιση των σπάνιων νόσων

Οι σπάνιες νόσοι, που πλήττουν το 8 % του πληθυσμού της ΕΕ, ή 36 εκατομμύρια Ευρωπαίους, αποτελούν άλλο ένα σημαντικό παράδειγμα που καταδεικνύει την ουσιαστική σημασία της συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ. Υπάρχουν χιλιάδες σπάνιες νόσοι, συμπεριλαμβανομένων τύπων καρκίνου, αλλά κάθε νόσος προσβάλλει μικρό σχετικά αριθμό ασθενών. Για τις περιπτώσεις αυτές είναι απαραίτητη η συγκέντρωση δεδομένων, εμπειρογνώσις και πόρων σε επίπεδο ΕΕ, όπου η ανάληψη κοινής δράσης παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Τα ευρωπαϊκά δίκτυα αναφοράς συνδέουν ειδικευμένους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης σε διασυνοριακό επίπεδο και διευκολύνουν τη συνεργασία, την έρευνα και την ανάπτυξη θεραπειών. Δεδομένου ότι ο μέσος χρόνος διάγνωσης των σπάνιων νόσων είναι 5 έτη, τα 24 ευρωπαϊκά δίκτυα αναφοράς έχουν διευκολύνει τη διεξαγωγή εικονικών διαβουλεύσεων για περισσότερες από 3 800 περιπτώσεις ασθενών, καθιστώντας δυνατή τη μετακίνηση των εμπειρογνομόνων ώστε να κάνουν διαγνώσεις, να χορηγούν θεραπευτικά σχήματα και να δίνουν απαντήσεις στους ασθενείς και στις οικογένειές τους. Τα ευρωπαϊκά δίκτυα αναφοράς έχουν εκπονήσει περισσότερες από 400 κλινικές κατευθυντήριες γραμμές, έχουν δημιουργήσει μητρώα ασθενών με δεδομένα για πάνω από 50 000

ασθενείς και βελτιώνουν αποτελεσματικά την περίθαλψη των ασθενών που πάσχουν από σπάνιες νόσους σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι εργασίες ενσωμάτωσης των ευρωπαϊκών δικτύων αναφοράς στα εθνικά συστήματα υγείας συνεχίζονται, μέσω της ανάπτυξης οδών παραπομπής για ασθενείς που πάσχουν από σπάνιες νόσους.

Επιπλέον, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη», η γονιδιωματική προσφέρει σημαντικές δυνατότητες για την αντιμετώπιση πολλών άλυτων περιστατικών που αφορούν σπάνιες νόσους. Ως εκ τούτου, η ΕΕ συνεχίζει να επενδύει στην πρωτοβουλία «1+ εκατομμύριο γονιδιώματα» για την επίτευξη της αναγκαίας κρίσιμης μάζας δεδομένων, διευκολύνοντας την ασφαλή πρόσβαση στη γονιδιωματική σε ολόκληρη την ήπειρο, χωρίς να απαιτείται η μεταφορά εξαιρετικά ευαίσθητων δεδομένων.

4.5 Διασφάλιση της ψυχικής υγείας

Όταν εκδηλώνεται μια κρίση, συνήθως τα πλέον ευάλωτα άτομα πλήττονται περισσότερο. Ακόμη και πριν από την πανδημία COVID-19, τα προβλήματα ψυχικής υγείας επηρέαζαν περίπου έναν στους έξι πολίτες στην ΕΕ (84 εκατομμύρια άτομα) —με εκτιμώμενο κόστος άνω των 600 δισ. EUR (πάνω από το 4 % του ΑΕΠ). Η **ολοκληρωμένη προσέγγιση της ψυχικής υγείας**, που δρομολογήθηκε για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 2023, άνοιξε ένα νέο φιλόδοξο κεφάλαιο για τη δράση της ΕΕ στον εν λόγω τομέα. Βασίζεται σε τρεις κατευθυντήριες αρχές: στην πρόληψη και στην καταπολέμηση του στιγματισμού, στην πρόσβαση σε ποιοτική περίθαλψη και θεραπεία και στην επανένταξη. Έτσι, η ψυχική υγεία αντιμετωπίζεται ισότιμα με τη σωματική υγεία και υποστηρίζεται από όλους τους τομείς πολιτικής, από την εκπαίδευση έως την ψηφιοποίηση και τον αστικό σχεδιασμό, ενώ αναγνωρίζεται ο θετικός ρόλος που παίζουν η φύση και το καθαρό περιβάλλον τόσο στην ψυχική όσο και στη σωματική υγεία.

Τα προγράμματα της ΕΕ παρέχουν ευκαιρίες χρηματοδότησης ύψους 1,23 δισ. EUR για 20 εμβληματικές πρωτοβουλίες με στόχο τη στήριξη των κρατών μελών και των ενδιαφερόμενων μερών της ΕΕ. Για παράδειγμα, στην πύλη βέλτιστων πρακτικών της ΕΕ παρουσιάζονται πρωτοπόρες και ελπιδοφόρες πρακτικές για την ψυχική υγεία, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν έμπνευση για δράση. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης που διεξάγει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA) συμβάλλουν στην αντιμετώπιση προβλημάτων ψυχικής υγείας που σχετίζονται με την εργασία. Η ΕΕ συνεργάζεται επίσης με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν προσεγγίσεις της ψυχικής υγείας που εστιάζουν στην πρόληψη. Σε όλες αυτές τις προσπάθειες, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα πλέον ευάλωτα άτομα, ιδίως στα παιδιά και στους νέους. Στις πρωτοβουλίες περιλαμβάνεται ένα έργο που πραγματοποιείται σε συνεργασία με τη UNICEF σχετικά με την προώθηση μιας ολοκληρωμένης και προσανατολισμένης στην πρόληψη προσέγγισης της υγείας των παιδιών και την ανάπτυξη δικτύου ψυχικής υγείας για τα παιδιά και τους νέους. Ένας από τους βασικούς τομείς πολιτικής του **Ευρωπαϊκού Έτους Νεολαίας 2022** ήταν η ενίσχυση της προσωπικής, κοινωνικής και επαγγελματικής εξέλιξης των νέων, η οποία μεταξύ άλλων συνεπαγόταν ιδιαίτερη έμφαση στην ψυχική υγεία. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους Νεολαίας δρομολογήθηκε μια σειρά από πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την ψυχική υγεία, όπως η σύσταση του Συμβουλίου του 2022 σχετικά με τους **δρόμους προς τη σχολική επιτυχία** και η **ομάδα εμπειρογνομόνων για τη στήριξη της ευημερίας στο σχολείο**. Η εν λόγω ομάδα ανέπτυξε συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για

τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους εκπαιδευτές σχετικά με την ευημερία και την ψυχική υγεία στο σχολείο, οι οποίες δημοσιεύθηκαν τον Μάιο του 2024. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη προετοιμάζουν επίσης μια ευρωπαϊκή σύμπραξη για την υγεία του εγκεφάλου (στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη»), η οποία θα καλύπτει επίσης την έρευνα για την ψυχική υγεία και θα αναπτύξει ένα οικοσύστημα για τη διευκόλυνση και τον συντονισμό των δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας.

Μέσω του προγράμματος «Η ΕΕ για την υγεία», η Επιτροπή χρηματοδοτεί έργα που στηρίζουν τη βελτίωση της ψυχικής υγείας και της ψυχοκοινωνικής ευημερίας στους πληθυσμούς μεταναστών και προσφύγων, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα από την Ουκρανία. Περισσότερα από 34 εκατ. EUR από το πρόγραμμα «Η ΕΕ για την υγεία» έχουν διατεθεί για την παροχή βοήθειας σε άτομα που εγκαταλείπουν την Ουκρανία και έχουν επείγουσα ανάγκη για ψυχολογική και μετατραυματική υποστήριξη, μεταξύ άλλων μέσω ενός έργου που πραγματοποιείται σε συνεργασία με τη Διεθνή Ομοσπονδία Ενώσεων του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου για την παροχή ψυχολογικών πρώτων βοηθειών στα εκτοπισθέντα και πληγέντα άτομα από την Ουκρανία. Επίσης, σε εξέλιξη βρίσκονται πρόσθετα έργα που πραγματοποιούνται σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις για την εκπόνηση βέλτιστων πρακτικών με στόχο τη βελτίωση της ψυχικής υγείας και της ψυχολογικής ευημερίας στους πληθυσμούς μεταναστών και προσφύγων.

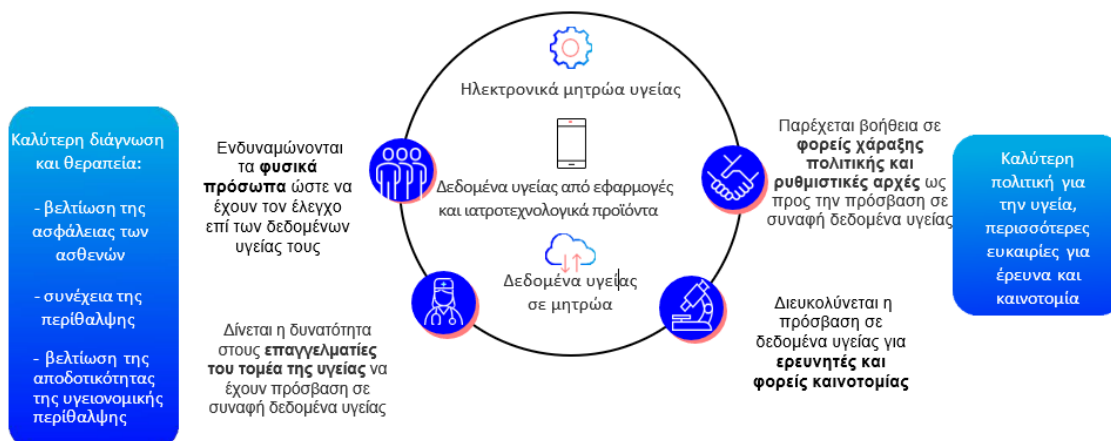
4.6 Αξιοποίηση της δύναμης της ψηφιοποίησης στον τομέα της υγείας

Ο **ευρωπαϊκός χώρος δεδομένων για την υγεία** αποτελεί μια εμβληματική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας, καθώς και μια προσέγγιση που αλλάζει τα δεδομένα με στόχο να αξιοποιήσει τη δύναμη της ψηφιοποίησης και να ενδυναμώσει τους ασθενείς για τη βελτίωση του ελέγχου και της κοινοποίησης των δεδομένων υγείας τους. Προτάθηκε από την Επιτροπή τον Μάιο του 2022 και τον Μάρτιο του 2024 επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία από τους συννομοθέτες, με αποτέλεσμα να εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Απρίλιο του 2024. Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων για την υγεία θα θεσπιστούν σαφείς κανόνες για τη χρήση των ηλεκτρονικών δεδομένων υγείας και θα βελτιωθούν η παροχή υγειονομικής περίθαλψης, η έρευνα, η καινοτομία και η χάραξη πολιτικής, σε πλήρη συμμόρφωση με τα πρότυπα της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων.

Οι ασθενείς θα έχουν άμεση, δωρεάν και εύκολη πρόσβαση στα δεδομένα τους σε ηλεκτρονική μορφή και θα είναι σε θέση να τα κοινοποιούν σε επαγγελματίες του τομέα της υγείας σε όλα τα κράτη μέλη. Για την ανταλλαγή δεδομένων που αφορούν την υγειονομική περίθαλψη, όπως τα συνοπτικά ιστορικά υγείας ασθενών, οι ηλεκτρονικές συνταγές, τα εργαστηριακά αποτελέσματα, οι απεικονίσεις, οι γνωματεύσεις των απεικονίσεων και οι εξιτήριοι αναφορές, θα χρησιμοποιείται κοινός ευρωπαϊκός μορφότυπος. Με τον τρόπο αυτόν θα βελτιωθεί η υγειονομική περίθαλψη των ασθενών, όπου και αν βρίσκονται στην ΕΕ. Επίσης, θα περιοριστούν οι άσκοπες και δαπανηρές επαναλήψεις ενίοτε επεμβατικών ιατρικών διαδικασιών και εξετάσεων.

Παράλληλα, με τον ευρωπαϊκό χώρο δεδομένων για την υγεία θα καταστεί δυνατή η χρήση δεδομένων υγείας για σκοπούς έρευνας, καινοτομίας, χάραξης πολιτικής και για κανονιστικές δραστηριότητες, υπό πολύ αυστηρές προϋποθέσεις για την προστασία των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το αποτέλεσμα θα είναι η προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, η

στήριξη της ανάπτυξης σημαντικών νέων θεραπειών, ο εντοπισμός των παρενεργειών των φαρμάκων και η ενίσχυση της θωράκισης των συστημάτων υγείας.

Η ΕΕ επενδύει σε νέες τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένης της τεχνητής νοημοσύνης που συνδυάζει πολλούς τύπους και πηγές δεδομένων υγείας. Για τον σκοπό αυτόν, η αξιοποίηση της ισχύος των δεδομένων μέσω του ευρωπαϊκού χώρου δεδομένων για την υγεία και των ειδικών υποδομών δεδομένων (όπως η πρωτοβουλία «1+ εκατομμύριο γονιδιώματα», η πλατφόρμα για την απεικόνιση του καρκίνου στην Ευρώπη ή το έργο EOSC-Life), σε συνδυασμό με την υπολογιστική υψηλών επιδόσεων, θα συμβάλουν στην έγκαιρη ανίχνευση, στην πρόβλεψη, στην πρόληψη και, εντέλει, στην περαιτέρω βελτίωση της διάγνωσης και της θεραπείας.

5. Παγκόσμια υγεία

Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε το γεγονός ότι, στον διασυνδεδεμένο κόσμο μας, η υγεία αποτελεί έναν παγκόσμιο τομέα πολιτικής με σαφή γεωπολιτική διάσταση. Η πανδημία υπογράμμισε την ανάγκη να υιοθετηθεί επειγόντως μια πιο συντονισμένη προσέγγιση της ΕΕ για την παγκόσμια υγεία, καθώς και να ενταθεί η συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο ενόψει των διασυνδεδεμένων απειλών κατά της υγείας, όπως οι πανδημίες, η τριπλή πλανητική κρίση (κλιματική αλλαγή, περιβαλλοντική ρύπανση και απώλεια βιοποικιλότητας) και η μικροβιακή αντοχή. Οι εν λόγω απειλές είναι πιθανό να αυξηθούν και θα πρέπει η ΕΕ —αλλά και ο υπόλοιπος κόσμος— να είναι σε ετοιμότητα για να τις αντιμετωπίσουν.

Η ΕΕ διαδραμάτισε κεντρικό ρόλο στην ταχεία ανάπτυξη, κλιμάκωση και ισότιμη διανομή των εμβολίων, των φαρμακοθεραπευτικών μέσων και των διαγνωστικών μέσων κατά της COVID-19. Τα δύο τρίτα περίπου των συνολικών δόσεων εμβολίου που παράχθηκαν στην ΕΕ

—3,1 δισεκατομμύρια δόσεις— εξάχθηκαν στον υπόλοιπο κόσμο για να σώσουν εκατομμύρια ζωές. Η ΕΕ ήταν ιδρυτικό μέλος και ένθερμος υποστηρικτής του επιταχυντή πρόσβασης στα εργαλεία κατά της COVID-19 και ο βασικός χορηγός του μηχανισμού COVAX —της πολυμερούς πρωτοβουλίας για την παγκόσμια ισότιμη πρόσβαση σε εμβόλια κατά της COVID-19. Η ΕΕ είναι αποφασισμένη να συνεχίσει προς αυτήν την κατεύθυνση και παραμένει προσηλωμένη στην πρόληψη και την καταπολέμηση των απειλών κατά της υγείας σε παγκόσμιο επίπεδο, εφαρμόζοντας την προσέγγιση «Μία υγεία».

Η ΕΕ επιδιώκει επίσης να μειώσει τα τρωτά σημεία της αλυσίδας εφοδιασμού που προκύπτουν από τις εξαρτήσεις, προωθώντας τη διαφοροποίηση. Δεδομένης της πολυπλοκότητας των φαρμακευτικών προϊόντων, η βιομηχανία της ΕΕ πρέπει να έχει πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα βασικών εισροών. Η εμπορική πολιτική και οι εταιρικές σχέσεις αποσκοπούν στο άνοιγμα νέων αγορών και στη διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού, λειτουργούν δε συμπληρωματικά προς την ενίσχυση των προσπάθειών μείωσης των υπερβολικών εξαρτήσεων για τις κρίσιμες αλυσίδες εφοδιασμού μέσω της ενδεδειγμένης εφαρμογής των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών, καθώς και των εργασιών στο πλαίσιο διεθνών φόρουμ, όπως η G20, η G7 και ο ΠΟΕ.

Το Ψηφιακό Πιστοποιητικό COVID της ΕΕ έθεσε ένα παγκόσμιο πρότυπο για τις διεθνείς μετακινήσεις και αποτελεί το πλέον διαδεδομένο σύστημα που έχει εφαρμοστεί σε διεθνές επίπεδο. Από το σύστημα αυτό επωφελήθηκαν 51 χώρες και εδάφη εκτός ΕΕ σε τέσσερις ηπείρους. Την 1η Ιουλίου 2023 η ΕΕ παρέδωσε το σύστημα ψηφιακής πιστοποίησης COVID-19 στον ΠΟΥ, προκειμένου να αναπτύξει ένα σύστημα παγκόσμιας επαλήθευσης υγειονομικών εγγράφων με σκοπό τη βελτίωση της υγείας για όλους και την προστασία των πολιτών από τις απειλές κατά της υγείας σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η ΕΕ συνεχίζει να εργάζεται σε πολυμερές επίπεδο με στόχο να διαμορφώσει μια νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων στον τομέα της υγείας μέσω της πιο στρατηγικής και αποτελεσματικής συνεργασίας. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη ισχυρότερης παγκόσμιας διακυβέρνησης, την προτεραιοποίηση των διεθνών εταιρικών σχέσεων και του διαλόγου σε πολυμερές, περιφερειακό και διμερές επίπεδο, την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και την αποτελεσματικότερη χρηματοδότηση. Η ΕΕ δραστηριοποιείται όλο και περισσότερο σε πολυμερή φόρουμ, συμπεριλαμβανομένων της G7, της G20, της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και του ΠΟΥ, και στο πλαίσιο του δικού της Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας αποτελεί σημαντικό χορηγό παγκόσμιων ταμείων [π.χ. ταμείο για την αντιμετώπιση των πανδημιών, Παγκόσμια Συμμαχία για τα Εμβόλια και την Ανοσοποίηση (GAVI), Παγκόσμιο Ταμείο για την Καταπολέμηση του AIDS, της Φυματίωσης και της Ελονοσίας].

Στο τρέχον γεωπολιτικό πλαίσιο, με τον συνεχιζόμενο επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και τη σύγκρουση στη Γάζα, η ΕΕ έχει στηρίξει την υγειονομική εκκένωση ασθενών (Medevac). Από την έναρξη του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, έχουν πραγματοποιηθεί περισσότερες από 3 100 επιχειρήσεις υγειονομικής εκκένωσης μέσω του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης (UCPM). Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με τον ΠΟΥ, ιδίως για τη δημιουργία του κόμβου Medevac της ΕΕ στην Πολωνία με σκοπό τη στήριξη της Ουκρανίας, καθώς και για την αποστολή ιατρικών εμπειρογνομόνων των κρατών μελών προκειμένου να υποστηριχθούν οι επιχειρήσεις του ΠΟΥ στη Γάζα.

Η ΕΕ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις σχετικά με τη συμφωνία για τις πανδημίες, στόχος της οποίας είναι η ενίσχυση των διεθνών κανόνων σχετικά με την ετοιμότητα και την αντίδραση σε πανδημίες.

Τον Νοέμβριο του 2022 η Επιτροπή δημοσίευσε μια νέα **στρατηγική της ΕΕ για την παγκόσμια υγεία**, προκειμένου να διασφαλιστεί μια συνεκτική, αποτελεσματική και εστιασμένη προσέγγιση σε

παγκόσμιο επίπεδο³³. Πρώτα απ' όλα, η στρατηγική εκφράζει την αποφασιστικότητα της ΕΕ να επαναβεβαιώσει την ευθύνη και την ηγετικό της ρόλο στον τομέα της παγκόσμιας υγείας, βασιζόμενη σε θεμελιώδεις αξίες όπως η αλληλεγγύη, η ισότητα και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χαρακτηρίζει την παγκόσμια υγεία ως βασικό πυλώνα της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ που αντιπροσωπεύει την εξωτερική διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Υγείας και ως βασική συνιστώσα της Global Gateway, η οποία δημιουργεί ισότιμες εταιρικές σχέσεις με χώρες-εταίρους με βάση την κοινή ευθύνη και τη συνυπευθυνότητα. Στο πλαίσιο της Global Gateway, η ΕΕ και τα κράτη μέλη συμβάλλουν στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, στη βελτίωση της υγειονομικής ασφάλειας και στην αύξηση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας παγκοσμίως, και συνεργάζονται με παγκόσμιους εταίρους για να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση σε παγκόσμιο επίπεδο σε διαγνωστικά μέσα, εμβόλια και θεραπείες, την ετοιμότητα έναντι πανδημιών, καθώς και την πρόληψη και τον έγκαιρο εντοπισμό καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας. Η πρωτοβουλία της «Ομάδας Ευρώπη» για την παρασκευή εμβολίων, φαρμάκων και τεχνολογιών υγείας και για την πρόσβαση σε αυτά για την Αφρική (MAV+) έχει κινητοποιήσει χρηματοδότηση ύψους άνω των 1,3 δισ. EUR από την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για την υλοποίηση δράσεων μέσω 89 έργων σε ηπειρωτικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στη Ρουάντα, για παράδειγμα, η Global Gateway παρέχει στήριξη ύψους άνω των 103 εκατ. EUR για την τοπική παρασκευή εμβολίων, φαρμάκων και τεχνολογιών υγείας και για την πρόσβαση σε αυτά, συμπεριλαμβανομένης μιας τοπικής μονάδας για την παρασκευή εμβολίων τεχνολογίας mRNA. Η ΕΕ εργάζεται επίσης για την εμβάθυνση της συνεργασίας όσον αφορά την παρασκευή εμβολίων, φαρμάκων και τεχνολογιών υγείας, καθώς και για την ενίσχυση των συστημάτων υγείας στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής (ΛΑΚ) στον τομέα της υγείας. Η ενίσχυση της παγκόσμιας υγείας συνιστά επένδυση στην παγκόσμια υγειονομική ασφάλεια, στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και στην προστασία της υγείας των πολιτών της ΕΕ όπου και αν βρίσκονται.

6. Μελλοντικές προοπτικές

Συνολικά, και χάρη στη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, η θέση της ΕΕ στον τομέα της υγείας σήμερα είναι πολύ ισχυρότερη απ' ό,τι ήταν πέντε χρόνια πριν. Ωστόσο, δεν υπάρχει περιθώριο για εφησυχασμό. Απαιτούνται πολλές ακόμη προσπάθειες για την περαιτέρω βελτίωση των πολιτικών μας για την υγεία. Ως εκ τούτου, η υγεία πρέπει να παραμείνει πολιτική προτεραιότητα.

Θα εξακολουθήσουν να αναδύονται νέες απειλές και, για τον λόγο αυτόν, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη μικροβιακή αντοχή, στις υγειονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και στις χημικές, βιολογικές, ραδιολογικές και πυρηνικές απειλές. Απαιτείται συνεργασία σε πολλά επίπεδα —σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο— για να συνεχιστεί η ενίσχυση της υγειονομικής μας ασφάλειας.

Η ΕΕ αντιμετωπίζει πληθώρα προκλήσεων στον τομέα της υγείας πέραν των επιδημικών εξάρσεων νόσων. Οι ελλείψεις φαρμάκων σε ολόκληρη την Ευρώπη διαταράσσουν τα θεραπευτικά σχήματα για χρόνιες νόσους, όπως ο καρκίνος και ο διαβήτης. Η έγκριση της προτεινόμενης μεταρρύθμισης

³³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_22_7153

της φαρμακευτικής νομοθεσίας της ΕΕ θα έχει ζωτική σημασία για τη βελτίωση της πρόσβασης σε φάρμακα και της διαθεσιμότητάς τους, από κοινού με άλλες δράσεις που αντιμετωπίζουν τις ελλείψεις φαρμάκων κρίσιμης σημασίας, όπως το έργο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων και της συμμαχίας για τα φάρμακα κρίσιμης σημασίας. Για να παρασχεθεί στήριξη στα κράτη μέλη όσον αφορά την πρόσβαση σε φάρμακα στον τομέα των σπάνιων νόσων και των ορφανών φαρμάκων, θα μπορούσαν να διερευνηθούν περαιτέρω μέσα όπως η κοινή προμήθεια.

Ομοίως, η Ευρώπη θα επωφεληθεί από την ενισχυμένη ιατρική έρευνα και την προώθηση των βιοτεχνολογιών και της βιοπαραγωγής, σύμφωνα με την πρόσφατη ανακοίνωση «Οικοδόμηση του μέλλοντος σε συνέργεια με τη φύση: τόνωση της βιοτεχνολογίας και της βιοπαραγωγής στην ΕΕ»³⁴. Η βραδεία ανάπτυξη νέων φαρμάκων, διαγνωστικών μέσων και θεραπειών μάς καθιστά όλους ευάλωτους σε μελλοντικές νόσους και δυσχεραίνει τη διαχείριση των υφιστάμενων νόσων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μικροβιακή αντοχή. Είναι απαραίτητη η πραγματοποίηση επενδύσεων στην έρευνα για νέα αντιμικροβιακά, εναλλακτικές λύσεις αντί των αντιμικροβιακών και μέσα ταχείας διάγνωσης, με παράλληλη παρακολούθηση της εξάπλωσης των ανθεκτικών βακτηρίων και εντοπισμό των αναδυόμενων απειλών. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται στενή συνεργασία σε πολλούς τομείς, σύμφωνα με την προσέγγιση «Μία υγεία», που θα προωθεί την έρευνα και θα υποστηρίζει περαιτέρω τη συνετή και υπεύθυνη χρήση των αντιβιοτικών. Για να επιταχυνθεί η έρευνα και η ανάπτυξη αντιμικροβιακών και ιατρικών αντιμέτρων για μελλοντικές πανδημίες, θα πρέπει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, να συνεχίσουμε να εργαζόμαστε για να εξασφαλίσουμε την ελκυστικότητα, την αποτελεσματικότητα και την ταχύτητα των κλινικών δοκιμών στην ΕΕ. Θα πρέπει να συνεχιστεί η ενίσχυση των πανευρωπαϊκών κλινικών δοκιμών.

Ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της άντλησης διδαγμάτων από την πείρα που αποκτήθηκε κατά την πανδημία COVID-19 και με πλήρη συνείδηση των επερχόμενων προκλήσεων, θα πρέπει να συνεχιστεί η ενίσχυση των συστημάτων υγείας, με πυρήνα τους το ανθεκτικό και άρτια καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να στηρίζει τις μεταρρυθμίσεις των εθνικών συστημάτων υγείας, μέσω της παροχής συμβουλών και της χρηματοδότησης με κονδύλια της ΕΕ.

Ο πληθυσμός της Ευρώπης γηράσκει, γεγονός που έχει συνέπειες στην πολιτική για την υγεία — μεταξύ άλλων όσον αφορά την υγιή μακροζωία και τις μη μεταδοτικές νόσους, συμπεριλαμβανομένων των νευροεκφυλιστικών νόσων. Για τον λόγο αυτόν απαιτείται να εξεταστεί ο τρόπος διαχείρισης της μακροζωίας ώστε οι κοινωνίες μας να παραμένουν υγιείς και όταν γηράσκουν. Η ανακάλυψη αποτελεσματικής αγωγής και, εντέλει, θεραπειών για παθήσεις που συνεπάγονται χρόνια αναπηρία όπως η νόσος Alzheimer και η νόσος Parkinson απαιτεί σημαντικές επενδύσεις στην έρευνα, καθώς και διεθνή συνεργασία. Το μέλλον της υγειονομικής περίθαλψης θα εξαρτηθεί επίσης από τις προσεγγίσεις εξατομικευμένης ιατρικής. Η επιστημονική πρόοδος στη γονιδιωματική και στις τεχνολογίες δεδομένων, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, μπορεί να διευκολύνει την εξατομίκευση των θεραπειών, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και τον περιορισμό των παρενεργειών.

Οι μη μεταδοτικές νόσοι εξακολουθούν να αποτελούν βασική προτεραιότητα. Η ΕΕ έχει επιδείξει τη δέσμευσή της ως προς την αντιμετώπιση των μη μεταδοτικών νόσων, με έμφαση στην πρόληψη

³⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_24_1570

καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου, προάγοντας υγιεινούς τρόπους ζωής και τον διατομεακό συντονισμό των πολιτικών, με το ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου ως υπόδειγμα, και ενισχύοντας υφιστάμενες πρωτοβουλίες όπως η πρωτοβουλία «Υγιέστεροι μαζί» προκειμένου να αντιμετωπίσει βασικές προκλήσεις όπως τα καρδιαγγειακά νοσήματα. Μέσω της ανακοίνωσης του 2023 για την ψυχική υγεία, η Επιτροπή θα συνεχίσει να δίνει προτεραιότητα στις πιο ευάλωτες ομάδες των κοινωνιών μας, με ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά και τους νέους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας προετοιμάζεται ήδη γι' αυτές τις προκλήσεις. Ο ευρωπαϊκός χώρος δεδομένων για την υγεία έχει τη δυνατότητα να φέρει επανάσταση στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης στην ΕΕ μέσω της μεγιστοποίησης του τεράστιου δυναμικού της ψηφιακής υγείας. Το τρέχον πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, το οποίο ισχύει έως το 2027, θα εξακολουθήσει να παρέχει χρηματοοικονομική και τεχνική στήριξη στα κράτη μέλη και στα ενδιαφερόμενα μέρη του εν λόγω τομέα, μεταξύ άλλων μέσω του προγράμματος «Η ΕΕ για την υγεία» και του προγράμματος «Ψηφιακή Ευρώπη». Επίσης, είναι απαραίτητο να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να ενσωματωθεί η τεχνητή νοημοσύνη στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και να επιτευχθεί η αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων των επαγγελματιών του τομέα της υγείας για τη βελτίωση της αποδοτικότητας, της προσβασιμότητας και της βιωσιμότητας.

Οι σοβαροί κίνδυνοι για την υγεία —από τις αναδυόμενες πανδημικές ή επιδημικές απειλές έως τις υγειονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τις μη μεταδιδόμενες νόσους— είναι διασυνδεδεμένοι και τροφοδοτούνται από την τριπλή πλανητική κρίση. Για μια ισχυρή και καινοτόμο Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας χωρίς αποκλεισμούς, απαιτείται συνεργασία σε όλα τα επίπεδα στο πλαίσιο της προσέγγισης «Μία υγεία».

Επιπλέον, κατά τα επόμενα έτη, για την προετοιμασία για μια μεγαλύτερη Ένωση θα απαιτηθεί να διασφαλιστούν η ανθεκτικότητα της μελλοντικής διευρυμένης ΕΕ στις προκλήσεις στον τομέα της υγείας και ο καλός συντονισμός των πολιτικών για τη δημόσια υγεία μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και με τις χώρες που βρίσκονται σε διαδικασία προσχώρησης.

7. Συμπέρασμα

Η πανδημία COVID-19 ήταν μια παγκόσμια υγειονομική κρίση που συντάρaxε τον πλανήτη μας. Αποτέλεσε πρόκληση για τις κοινωνίες μας, τις οικονομίες μας και για τον ίδιο τον ευρωπαϊκό τρόπο ζωής μας. Ανέδειξε επίσης τις αδυναμίες των συστημάτων υγείας μας και μας έδωσε κάποια σαφή διδάγματα. Οι καινοτόμες μέθοδοι εργασίας που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 και μετέπειτα δείχνουν ότι η ΕΕ μπορεί να επιτύχει αποτελέσματα ενεργώντας δυναμικά και ενωμένη, με δημιουργική εφαρμογή των κανόνων, προς όφελος των πολιτών της. Το πλέον σημαντικό δίδαγμα ήταν και το απλούστερο —είμαστε ισχυρότεροι και πιο ανθεκτικοί όταν η Επιτροπή και όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ συνεργάζονται με βάση την αλληλεγγύη, καθώς και όταν ενώνουμε τις δυνάμεις μας με ομοϊδεάτες διεθνείς εταίρους για μια καλύτερη παγκόσμια αντίδραση.

Κατά τη διάρκεια αυτής της θητείας, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη συνεργάστηκαν για να εξασφαλίσουν την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της μεγαλύτερης απειλής κατά της υγείας εδώ και έναν αιώνα. Παράλληλα, έλαβαν πρωτοφανή, και όχι απλά πυροσβεστικά, μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Χρησιμοποιώντας ως βάση την αλληλεγγύη και την

αποφασιστικότητα που επέδειξε κατά τη διάρκεια της κρίσης, η ΕΕ έχει οικοδομήσει μια ισχυρή και ανθεκτική Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας για όλους τους πολίτες της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας επιδιώκει να διασφαλίσει την καλύτερη προετοιμασία όλων των κρατών μελών και την από κοινού αντιμετώπιση των μελλοντικών υγειονομικών κρίσεων. Επιδιώκει επίσης να προωθήσει την ευρωπαϊκή καινοτομία και ανταγωνιστικότητα στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, προκειμένου να είναι δυνατή η κάλυψη των αναγκών των ασθενών με τη στήριξη όλων των απαραίτητων φορέων. Η αλληλεγγύη και η συνεργασία συμβαδίζουν με την ανθεκτικότητα, την ελπίδα, την ασφάλεια, καθώς και την εκπλήρωση των προσδοκιών των πολιτών παντού — συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των μεμονωμένων περιοχών— όσον αφορά την επίτευξη βέλτιστης υγειονομικής περίθαλψης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας εν δράσει είναι αυτή που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών και τοποθετεί την ισότιμη πρόσβαση και φροντίδα στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά τα επόμενα έτη, η Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας θα εξακολουθήσει να εξελίσσεται και να αναπτύσσεται ώστε να προάγει περαιτέρω την υγεία και την ευημερία των ανθρώπων σε ολόκληρη την ΕΕ και πέραν αυτής.

Ο κόσμος μας έχει αλλάξει αμετάκλητα από το 2019. Και θα εξακολουθήσει να αλλάζει. Χάρη στην ισχυρή Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας, η ΕΕ είναι πλέον καλύτερα προετοιμασμένη για ό,τι επιφυλάσσει το μέλλον για την υγεία των πολιτών μας.